

Մշակութային և Հասարակական
Երկարաթարթեր

Յոյս

1200 թուման
Հայաստանում 320 դրամ

ԱԺ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ 2012

ԱՅՍ ՀԱՄԱՐՈՒՄ

- 2 «Յոյս»-ը թեևակոխում է հրատարակման 6-րդ տարին
- 3 Մեծ եղեռնի զոհերի ոգեկոչման միջոցառում «ԲաՖՖի» համալիրում
- 4 «Փիւնիկ» մանկապատանեկան ասմունքի երեկոյ Վերժիկ Մահմուդեան
- 5 Հարցազրոյց աշուղ Ճատուրօլու հետ
- 14 Զոկլած երամից Կոլիա Տէր Յովհաննիսեան
- 17 Հարցազրոյց Լիլիթ Պիպոյեանի հետ Լիլիթ Ամիրխանեան
- 20 Նուրի Բիլգէ Զէյլանի յուանկարները
- 22 Խոհանոց. Թաբուլէ
- 23 Տնտեսուհու անկիւն Քաթրին Եաղուբի
- 24 Մարզանք Արման Տէր Ստեփանեան

Մշակութային եւ Հասարակական

Յոյս

Երկշաբաթաթերթ

6-րդ տարի, թիւ 121, Մայիս 2, 2012,
1200 թուման
Հայաստանում 320 դրամ

8 Աժ քննարկութիւններ 2012

- 8 Ի՞նչ են ասում ու լսում քաղաքական ուժերը Սուրէն Մուսայէլեան
- 12 Համամասնական / մեծամասնական
- 13 ՀԱԿ. ձայն չտալ «հանցաւոր իշխանութիւններին»

Պ ա ր ս կ ե ր է ն ք ա ժ ի ն

2	Այս համարի հայերէն էջերում	դպրոցը Լիա Խաչիկեան	11	Ռոբերտ Սաֆարեան
4	Թաւրիզի թեմական դպրոցի առաջին աշակերտը Տաճատ Պողոսեան	8 Լուսանկարներ Արթի Մովսէսեան	13	Գիրք. Հայերի ինքնութիւնը փոփոխուելու աշխարհում Մոհամմադ Ռասուլի
6	Մարգիս Զանբազեանը եւ Թեհրանի առաջին Բալէի	10 Հայոց ցեղասպանութիւնը եւ մշակոյթի ու քաղաքականութեան շուկան		Իրանահայ բանաստեղծ՝ Արմէն Չեղը

<p>Յոյս</p> <p>Հասարակական-մշակութային երկշաբաթաթերթ</p> <p>Արտոնատէր՝ Լեւոն Ահարոնեան</p> <p>Խմբագիր՝ Ռոբերթ Սաֆարեան</p>	<p>Խմբագրական կազմ՝</p> <p>Քարմէն Ազարեան, Լիա Խաչիկեան, Գարուն Սարգսեան, Արմինէ Մելիք-Իսրայէլեան</p> <p>Գեղարւեստական ձեւաւորում՝ Լիա Խաչիկեան</p>	<p>Հայերէն բաժնի սրբագրիչ՝ Քարմէն Ազարեան</p> <p>Կայք՝ Քաջիկ Սաֆարեան</p> <p>Մարզական Արման Տէր Ստեփանեան</p> <p>Բաժանորդագրութիւն Քաթրին Եաղուբի</p>	<p>Հասցէ՝ Թեհրան, Էնդելար պողոտայ, Վալի Ասր քառուղի համար 1048 66495180 66492693</p> <p>Հեռախօս-հեռապատճեն՝ 66495208</p> <p>hooyes@inbox.com www.hooyes.com</p>
---	---	---	---

«ՅՈՅԱ»-Ը ԹԵԻԱԿՈՒՄՈՒՄ Է ՀՐԱՏԱՐԱԿՄԱՆ 6-ՐԴ ՏԱՐԻՆ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ, ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆ

Ռոբերտ Սաֆարեան

«Յոյս»-ի առաջին համարը լոյս է տեսել 2007 թվականի Մայիսի 2-ին: Այսօր թերթիս 121-րդ համարի հրատարակութեամբ սկսում ենք մեր աշխատանքի 6-րդ տարին: Երբ յետ ենք նայում ու հայեացք նետում անցած ճանապարհին, տեսնում ենք, որ նոյնիսկ իրանահայութեան պէս մի փոքր համայնքի մի փոքրիկ հրատարակութիւն, ինչպիսին է «Յոյս»-ը, ստեղծել ու յարատեւել է մեծ թուվ մարդկանց՝ գրողների, հասարակական գործիչների, համայնքային ղեկավարների, գրասենեակային կազմի, տպարանի եւ լիտոգրաֆիայի աշխատաւորների ջանքերով:

Անկասկած, «Յոյս»-ի կանոնաւոր հրատարակութիւնը ի սկզբանէ հնարաւոր չէր դառնայ, եթէ չլիներ թերթի արտօնատէր, ազգային գործիչ եւ բարերար Լեւոն Ահարոնեանի նիւթական եւ բարոյական անխնայ ներդրումը:

Հարկ ենք զգում շնորհակալութիւն յայտնել գրողներ Ազատ Մաթեանին, Կոլիա Տէր Յովհան-նիսեանին, Խաչիկ Խաչերին, Գարուն Սարգսեանին, Անդրանիկ Սիմոնեանին, Անդրանիկ Խեչումեանին, Արմինէ Մելիք-Իսրայէլեանին, Շաքէ Պետրոսեանին, Լիդա Բերբերեանին, Ալինա Թարվերդեանին, Անուշ Աղաջանեանին, Յովիկ Մինասեանին, Անդրանիկ Հովուեանին, Հրաչ Միրզախանեանին, Ալբերթ Բեգիջանեանին, Ռուբիկ Սարգարեանին, Շանթ Բաղդամեանին, Դևիդ Գալստեանին, Գուրգէն Արզումանեանին, Լիլիթ Ամիրխանեանին, Ռազմիկ Ամիրխանեանին, Սեդրակ Գոջանեանին, Արազ Բարսեղեանին, Արփինէ Սիմանեանին, Նորվանին, Վարուժ Սուրենեանին եւ Աշուղ Ծատուրօղլուն, որոնք իրենց գրութիւններով հարստացրել են թերթիս բովանդակութիւնը:

Շնորհակալութիւն ենք յայտնում բոլոր նրանց, ովքեր պատիւ տւին մեզ՝ պատասխանելով մեր հարցերին եւ մասնակցելով մեր կլոր սեղաններին: Յատկապէս շնորհակալութիւն ենք յայտնում սրբազան հայր Սեպուհ Սարգսեանին (երկու անգամ «Յոյս»-ի հետ հարցազրոյցի նստելու համար), ՀՀ արտակարգ եւ լիազօր դեսպան Գրիգոր Արաքելեանին եւ նրա կնոջ Փառանծեմ Արաքելեանին, ՀՀ Բիւրոյի ներկայացուցիչ Վիգէն Բաղումեանին, Թեմական Խորհրդի ատենապետ Էդարդ Բաբախանեանին, ՊԺ-ի պատգամաւոր Ալբերթ Քոչարեանին, մեր Կլոր սեղաններին մասնակցած հիւրեր՝ Արտեմ Օհանջանեանին, Հրաչ Ստեփանեանին, Սերգէյ Բասեղեանին:

Անձամբ շնորհակալութիւն են յայտնում թերթիս անձնակազմի անդամներ, սրբագրիչ եւ լեզուային խմբագիր Քարմէն Ազարեանին, գրաֆիստ եւ զեղարւեստական ձեւաւորման պատասխանատու Լիա Խաչիկեանին, քարտուղարուհի եւ բաժանորդագրման ու ցրման հարցերի պատասխանատու Քաթրին Եղոլբեանին, պարսկերէն էջերի սրբագիր Նասիմ Նաջաֆիին, մեր երիտասարդ աշխատակիցներ Արման Տէր Ստեփանեանին եւ Քաչիկ Սաֆարեանին, միւս աշխատակիցներ Իշխան Իբրանուսեանին, Ալիոնա Սանագուին եւ տպարանի ու լիտոգրաֆիայի աշխատողներին: Ինչպէս նաեւ մեր նախկին աշխատակիցներ Վաչիկ Վարդանեանին, Ժիրայր Մնացականեանին, Վանէ Տէր Պետրոսեանին, Էլմա Վարդանեանին, Թալին Վարդանեանին, Ազնէս Ազարեանին եւ Արթուր Ազարեանին, որոնցից ոմանք արդէն չեն եւ Ամերիկա:

Շնորհակալութիւն բոլոր նրանց, ովքեր իրենց քննադատութիւններով, խորհուրդներով, ցուցմունքներով եւ քաջալերանքներով, աջակցել են մեզ:

Եւ ի վերջոյ շնորհակալ ենք թերթի հաւատարիմ ընթերցողներից եւ բաժանորդագիրներից, որոնք «Յոյս»-ի գլխաւոր յենակէտն են հանդիսանում:

Ներողութիւն ենք խնդրում բոլոր նրանց, որոնց անունը հաւանաբար դուրս է մնացել վերոյիշեալ ցանկից, եւ շնորհակալութիւն ենք յայտնում նաեւ նրանց: Յուսով ենք, որ բոլորն էլ ապագայում չեն խնայի իրենց աջակցութիւնը՝ «Յոյս»-ը առաւել ճոխ ու հարուստ էջերով հրատարակելու համար:

ՄԵԾ ԵՂԵՌՆԻ ՉՈՂԵՐԻ ՈԳԵԿՈՉՍԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄ Հ.Մ.Մ. «ՐԱՖՖԻ» ՀԱՄԱԼԻՐՈՒՄ

Ուրբաթ, Ապրիլի 27-ի երեկոյեան Հ.Մ.Մ.«Րաֆֆի» համալիրի «Մասիս» սրահում կայացաւ Մեծ Եղեռնի 97-ամեակին նւիրւած միջոցառում, որին ներկայ էին Թեհրանի Հայոց Թեմի Պատգամաւորական ժողովի դիւանի ատենապետ պրն. Գէորգ Աբուլեանը, Թեմական խորհրդի անդամներ, ազգային մարմինների, թեհրանահայ միութիւնների ու մամուլի ներկայացուցիչներ եւ հոծ թւով հայրենակիցներ:

Չեռնարկի առաջին բաժնում ցուցադրւեց «Արմին Վեզներ. Ցեղասպանութեան լուսանկարիչ» ֆիլմը, որից յետոյ միութեան Սկանութեան, կանանց եւ այլ բաժանմունքների անդամների միջոցով կատարւեց ծաղկեմատոյց՝ Արարատ լեռան պատկերի ստորոտին դրւած խորհրդանշական խաչքարերի եւ Հրանտ Դինքի լուսանկարի առջեւ: Այնուհետեւ միութեան «Մեղեդի» երգչախումբը՝ տկն.Այիդա Փանոսեանի խմբավարութեամբ եւ տկն.Անգինէ

Հայրապետեանի նւագակցութեամբ, կատարեց Տէրունական աղօթքը եւ ՀՀ հիմներգը, որից յետոյ օրւայ առիթով արտայայտւեց Իւլ. Ազատ համալսարանի հայոց լեզւի եւ գրականութեան ամբիոնի դասախօս տկն. Քարմէն Ազարեանը: Միջոցառման գեղարւեստական բաժնում նախ ելոյթ ունեցաւ «Մեղեդի» երգչախումբը, որից յետոյ միութեան ասմունքի խմբի անդամներ՝ Արթին Բաղումեանը, Մեղրի Բուդա-ղեանը, Էդիկ Մեհրաբեանը, Անի Անդրեասեանը եւ Փիւնիկ Խուդավերդեանը ներկայացրին հատուածներ Պարոյր Սեւակի «Եռածայն Պատարագ»-ից, որը մեծ տպաւորութիւն գործեց հանդիսատեսների վրայ: Գեղարւեստական բաժնում երկու

պարերով հանդէս եկաւ նաեւ միութեան «Անի» պարախումբը՝ տկն. Կարինէ Մանուչեհրեանի ղեկավարութեամբ, իսկ պրն.Ժորժ Հայրապետեանը կատարեց «Ադանա» երգը: Հարկ է նշել, որ բեմը զարդարող Արարատ լեռան հսկայական գեղեցիկ պատկերը եւ խաչքարերը պրն. Ժորժ Հայրապետեանի ղեկավարութեամբ, միութեան երէցների բաժանմունքի աշխատանքի արդիւնքն էին:

Թղթակից

«Սիլվան հայ ժողովրդի հին եւ նոր պոեզիայի չքնաղ ծաղկեփունջի մէջ մի նոր գեղեցիկ ծաղիկ իր սեփական գոյնով եւ իր սեփական բոյրով եւ անթառամ:»

Աւետիք Իսահակեան

«ՓԻՆԻԿ» ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԱՍՄՈՒՆՔԻ ԵՐԵԿՈՅ

Վերծիկ Մահմուդեան

Հինգշաբթի եւ ուրբաթ Ապրիլի 19 եւ 20-ի երեկոյան հայ բարեգործական ընդհանուր միութեան սրահում տեղի ունեցաւ գրական-գեղարուեստական գեղեցիկ մի ծեռնարկ՝ «Փինիկ» մանկապատանեկան գրական խմբի միջոցով: Ձեռնարկը ընդգրկում էր հայ մեծ բանաստեղծուհի Սիլվա Կապուտիկեանի գրչին պատկանող մի շարք յայտնի ստեղծագործութիւններ՝ «Խօսք իմ որդուն», «Հող հայրենի», «Կարօտի կանչ», «Ձիւն», «Հոգեհանգիստ»... որոնք արտասանւեցին խմբակային, առանձին եւ դուետի ձեւով:

Մանուկները արտասանեցին շատ վարպետօրէն ու սահուն, որը

փաստն էր իրենց հետ կատարած լուրջ եւ հոգատար աշխատանքի: Արտասանութիւնների ունկնդրելու ընթացքում հանդիսատեսը դիտում էր Հայաստանի բնութիւնից եւ տեսարժան վայրերից պատրաստած գեղեցիկ պատկերներ ու լսում հայ մեծ երաժիշտներին պատկանող մեղեդիներ:

Պատկերների ստեղծման խնդրում եւ տեխնիկական հարցերում խմբին օգնել էր Թոմիկ Քեշիշեանը:

Ծրագրի վերջում բեմ բարձրացաւ խմբի ղեկավար Անգինէ Վարդանեանը եւ արտասանեց Ս.Կապուտիկեանի «Յուշերի երեկոյ» բանաստեղծութիւնը, որը հեղի-

նակը նւիրել էր Աւետիք Իսահակեանին: Օրդ. Վարդանեանը այդ ստեղծագործութիւնը նւիրեց հանգուցեալ ուսուցիչ, իր վարպետ Պրն. Միշա Հայրապետեանին, եւ այնուհետեւ շնորհակալութիւն յայտնեց այն մարդկանց, որոնք օժանդակել էին նրան այս աշխատանքներում, «Փինիկ» մանկապատանեկան գրական խմբի անդամներն են, Անուշ Տէր Յովհաննիսեան, Սասուն Սարգսեան, Մեղրի Սարխաշեան, Նարէ Տէր Մկրտչեան եւ Արգին Թորոսեան:

«Փինիկ»-ին մաղթում ենք կատարեալ յաջողութիւն:

ՀԱՐՑԱԶԻՐՈՅՑ ԱՇՈՒՂ ԾԱՏՈՒՐՈՂՆՈՒ

ՀԵՏ

Քեզ Զողա ու Շահինշահ,
Խանը՝ Թեհրան եմ չեզ ասում

Գարնանային արձակուրդների ընթացքում բախտն ունեցանք մեկ անգամ եւս հանդիպելու հանրայայտ աշուղ Ծատուրօղլուն եւ առիթը օգտագործելով, շահեկան զրոյցի նստեցինք նրա հետ ազգային մի շարք խիստ հրատապ խնդիրների շուրջ, որը սիրով յանձնում ենք ընթերցողների ուշադրութեանը:

Խմբագրութիւն

- Բարեւ ձեզ, պրն. Ծատուրօղլի, ներողամիտ եղէք, որ այս գեղեցիկ գարնանամուտին անգամ զրկում ենք ձեզ բնութեան այս շքեղ զարթօնքը վայելելու հաճոյքից եւ որպէսզի...

- Թոյլ են տալիս, օր անցնէք բուն նիւթին:

- Յարգելի աշուղ, բոլորովին վերջերս «Շանթ»-ի «Ազատ գօտի» ծրագրում Հայաստանի աշուղներն ու մասնագետները քննարկում էին, թէ աշուղ եւ գուսան բառերից ո՞րն է հայերէն, եւ ազգային անվտանգութեան տեսակէտից ո՞րն է ճիշտ ու նպատակայարմար: Կուզենայինք իմանալ ձեր հեղինակաւոր կարծիքը: Եւ դուք ինքներդ ձեզ աշուղ էք համարում, թէ՞ գուսան:

- Էդ էլաւ երկու հարց, բաւքամ էլ իրեք: Իմ կարծ խելքով են ինչ ճիշտ է, նպատակայարմար չէ, են էլ օր նպատակայարմար է, ճիշտ չէ:

- Եթէ չեն սխալւում դրանք Սաադիի խօսքերն են...

دروغ مصلحت آمیز به از راست فتنه انگیز

- Խնդրեն, համնեցէք, մենք հենց ինչ ասեցինք, ասիք օտարներունն է: Հիմնի էլ կպել էք ես աշուղին ու գուսանին: Եանի ուզում էք ասէք մենք հենց օնջի՞նչ:

- Քաւ լիցի, խնդրում են ինձ սխալ չհասկանաք, պարզապէս մտքերի նմանութիւն կար:

- Կարող է պատահի, ես էդ խօսքերը ջահել ժամանակ օր էրթում ի Հնդկաստան, կարդացել են Շիրազի հայկական եկեղեցում պահուղ հիմնգերորդ դարի ձեռագրից: Ասում է. «Լաւ է զուտ նպատակայարմար, քան զճիշտ խռովարար»: Հաստատ Սաադին էլ էդ ձեռագրից է վեկալի:

- Բայց Սաադին հայերէն գիտէ՞ր:

- Էդ եկեղեցու տէրտէրի մօտ դասի էր էրթում:

- Հիմա այդ ձեռագիրը կա՞յ:

- Մէ քանի տարի առաջ էդ ձեռագիրը Շիրազից փոխադրեցին Ջուղու վանքը, հիմնի թէ թողած ըլնեման, կայ:

- Բայց դա ճի՞շտ է:

- Նպատակայարմար է:

- Հետաքրքիր է, բայց կարծեմ մենք բուն նիւթից մի քիչ շեղեցինք: Խօսքը աշուղի եւ գուսանի մասին էր, հիմա դրանցից ո՞րն է հայերէն:

- Էրկուսն էլ մաքուր հայերէն են:

- **Բայց, կարծես Հայաստանի մասնագետներն ասացին, գուսանը հին պարսկերեն է, աշուղն էլ արաբերեն:**

- Համմեցեք, էդ էլ մեր մասնագետները, ասա, այ՛ մարդ, թե իմանում էք, օր ոչ մեկն էլ հայերեն չէ, բա էլ ի՞նչ էք իրուր գլխի տալիս, էն էլ թելեվիզեոնի մեջ: Չէ՞ք հաւատում, գնացեք, ո՛ր պարսիկին ուզում էք, հարցրեք՝ *գուսան* եանի ի՞նչ, թե իմացաւ ես անունս կը փոխեն: *Աշուղն* էլ մաքուր հայերեն է, *աշել* հայերեն նշանակում է նայել, ուրեմն, *աշուղ* եանի *նայող*:

- **Բայց Ազատ Մաթեանը «Պայման»-ի մեջ գրել էր, որ աշուղը հենց «աշեղ» բառն է, որ նշանակում է սիրահար եւ մենք թուրքերենից ենք վերցրել:**

- Ազատ Մաթեանը գլուխը քարն է տալիս: Ախր մարդ մինչեւ չնայի ու չտեսնի, քռռեքոռ մո՞նց է սիրահարուում: Չէք լսի օր ասում է. Չուն դնեն թաւեն խաշեն, Նստեն երեսդ աշեն, Համայակ ջան:

- **Իսկապէս, խօսեցիք անունը փոխելու մասին, ձեր անւան վերջաւորութիւնն էլ «օղլի» թուրքերեն չի՞:**

- Չէ՛, լաւ էլ հայերեն է: Չարմահալ մենձ աշուղ ենք ունեցի, Հարթունօղլի, Ջուղա ունեցել ենք Բաղդօղլի, Քեօնօղլին էլ հաստատ հայ էլի, Սայեաթ Նովէն, Ջիւլանին, Հաւասին, ըտոնք թամամն էլ հայ են էլի, իրանց անուններն էլ զուտ հայկական է: Հիմի մասնագետները ինչ կուզեն ասեն: Թումանեանը, Նալբանդեանը, Շահագիզը, Շիրանգաղէն, Շիրազը, Ալիխանեան եղբայրները, ո՞ր մեկն ասեն:

- **Դէ, անցեալներում տարբեր էր, հիմա ունենք ազատ անկախ պետութիւն: Անյարմար չէ՞ք զգում, որ ձեր եւ Թուրքիայի արտաքին գործոց նախարարի անունները նոյն վերջաւորութիւնն ունեն:**

- Օր վո՞վ ըլնի:

- **Դաւութօղլուն:**

- Լաւ օր փորփրեք, կը տեսնէք օր էդ էլ էդ թաքուն հայերուց է: Հօր անունը Դաւութ էլի, չարմահալցիք էլ Դաւիթին ասում ին Դաւութ: Արտեօմ Երկանեանին պիտի դրկենք սորաղը, թահ ու թուիը հանի, տեսնենք էդ անունը որդից է բերի:

- **Հիմա դա ճիշտ է, թէ՞ նպատակայարմար:**

- Ճիշտ ու սուտը չեմ գիդի, համա հաստատ նպատակայարմար է: Թուրքերն օր իմանան իրանց արտաքին գործոց նախարարը թաքուն հայ է, համ Դաւութօղլին աչքից կընգնի, համ էլ թուրքերու սիրտը կասկած կընգնի, կասեն, չըլնի մեր մենձերը թամամ հայ են ու մենք խաբար չենք, թամամ կը խառնուեն իրուր:

- **Իսկապէս, չէ՞ք կարծում, որ աւելի լաւ կը լինի, որ գոնէ մեր գրողները, քաղաքական գործիչները եւ ընդհանրապէս ղեկավարութիւնը իրենց անուն ազգանունը հայացնելով, օրինակ ծառայեն նոր սերնդին:**

- Բահ, բահ, ճիշտ են ասում, օր խելքը մեծ ու պստկի չունի: Իսկապէս օր ազգային անվտանգութեան տեսակետից շատ-շատ խելացի առաջարկութիւն է: Ու շատ լաւ կըլնի, օր էդ բանը վիրեւից սկսենք:

- **Ինչպէ՞ս թէ վերելից:**

- Թեմականից, Պատգամաւորականից, յատկապէս մեր զոյգ մեջլիսի պատգամաւորներից: Թէ իտոնք խօսքը մէկ անեն ու մէ ըտենց ազգաշահ որոշում տան, վրայ իմ աչքին, ես էլ իմ անունը կը փոխեն, համա ճիշտն ասած, աչքս ջուր չէ խմում:

- **Բայց ինչո՞ւ էք կարծում, որ մնան համազգային նշանակութիւն ունեցող հարցում նրանք համաձայնութեան չեն գայ:**

- Ասեմ, աղջիկ ջան, ասեմ: Ախր թեմերը իրուր հետ անունի կռիւ ունեն: Երկու շրջան էր, օր ջուղեցիք Բեգլարեանին ին դրգում մեջլիս: Ըտեղ թեհրանցիք ու թաքրիզեցիք քիչ ին բերում, էտ էր օր էկան առաջ Բաբախանեանին դրին թեմականի նախագահ, ետոյ էլ Խանլարեանին դրգեցին մեջլիս, եանի թէ, տեւեք, թէ ձերը մէկ է ու բեգ, մերոնք երկու են ու երկուսն էլ խան են: Հիմի Ջուղեցիք մնացել են մաթալ, օր ինչ անեն: Դարբեդար ման են գալիս թեմականի նախագահ ճարեն, օր շահ ըլնի, իհարկէ Շահնագարեանին ունէին, ձեռներից դուս էլաւ, փոխադուեց Թեհրան, հիմի դէս ու դէն են ընկնում, բալքի կարողանան ետ տանեն Ջուղա ու նորից նստեցնեն թեմականի թախտին, օր կարողանան կշեռքի երկու թաթերը ի՞նչ անեն, հաւսրեն:

- **Ցնցող նորութիւն էր: Ուրեմն, ինչպէս ասացիք, վերելից յոյս չկայ, իսկ ցածից ձեր կարծիքով կարելի՞ է մի բան անել, այսինքն խնդիրը տանենք ժողովրդի մէջ եւ նրան պայքարի դուրս բերենք այդ ֆեոդալական մնացուկների դէմ: Կարող ենք թերթերում ու կայքերում յօդւածներ դնելով միտք պատրաստել: Ժողովրդին հասկացնենք, որ վերջապէս շահերի, բեգերի ու խաների ժամանակն անցել է:**

- Հա, բարիքեալլա: Էդ գործը պիտի տանք Սաֆարեանի ու Սարդարեանի ու Քեշիշեանի ու ըտոնց ձեռը: Միրզախանեանին էլ ասենք մէ երկու դանա տռուզ յօդւած տայ թերթին:

- **Իսկ պարոն Մելիքեա՞նը:**

- Չէ՛, Մելիքեանը իշխանամէտ է:

- Բայց մի րոպե, պարոն Ծատուրոլի, ինձ թոււմ է, թէ դուք ինձ ձեռ էք առնում, որովհետեւ այդ անունները որ ասացիք, նախ իրենք պիտի փոխեն:

- Հայ բարիքեալլա, էրեւում է, օր խելքդ շուտ է վրայ գալիս: Ձեր նման աչքաբաց սերունդ, օր ունենք, էլ ի՞նչ դարդ ունենք: Ամօթ չըլնի հարցնելը, օրիորդ ջան, քու անունն ի՞նչ է:

- **Ռայնոմիտա:**

-Բահ, բահ, բահ, շատ սիրուն անուն է, լաւութունն էլ էն է, օր օնցով չի կարայ ասի, հայկական է, թուրքական է, թէ ինչական: Նոր սերունդը իրա լուծումը եանի *ռահալլը* գտել ա:

- **Պարոն Ծատուր...**

- Ծատուրոլի:

- **Լաւ, պրն. Ծատուրոլի, ինչպէս երեւում է այս խնդիրը, շատ ջուր վերցնող խնդիր է:**

- Բա ինչ է, Ռոդինա, Իռենտիա, Ռոմին..., աղջիկ ջան, իսկի մտածե՞լ ես, օր թէ «Ազգային Իշխանութունից» խանը կտրենք տակն ինչ կը մնայ: Չէ՛, բալամ, էդ ըլնելու բան չէ: Մէ բան մտածէք, օր բան ըլնի:

- **Լաւ, եկէք դրանից անցնենք, հիմա կարող էք համառօտ կերպով ասել ձեր կարծիքը խորհրդարանական ընտրութիւնների մասին:**

- Խոք ես մէ հարցին պիտի երգով պատասխանեմ:

Անգաջ արէք, հայ ժողովուրդ, գարմանք մէ բան եմ ձեզ ասում,
Էրկու նմանանդա ունենք, դուրբան ու ջան եմ ձեզ ասում,
Մէկը Բէգ ու Բէգլարս է, մէկը Խան ու Խանլարս է,
Էրկուսն էլ ուսումնական, խելքի մաքան եմ ձեզ ասում:

Աչքով չտամ, մէ լաւ նայէք մեր Բեգլարին ու Խանլարին,
Իրուր մէջքը մէջքի տւած պստիկ ու մենձ Մասիս սարին,
Ով նայում է, գարմանում է. «Ռրտեղի՞ց եմ իստոնց ճարի»
Բէգը Ջուղա ու Շահինջահր, Խանը՝ Թեհրան եմ ձեզ ասում:

- **Պարոն Ծատուրոլի, դուք որ այդպէս գովք էք ասում, բայց որոշներն ասում են, այս ընտրութիւնները դեմոկրատիկ չեն, որովհետեւ ամէն շրջանում միայն մէկ թեկնածու է եղել:**

-Միք հաւատայ, էդ վո՞վ ա ասում, - մեր վիճակը թա-

րի՞Ֆ չունի,

Ի՞նչ ընտրութիւն, երբ թեկնածուն մրցակից ու հարի՞Ֆ չունի,

Ի՞նչ հայութուն, օր իրա մէջ, ձախ ու աջի կռիւ չունի,- Մեր համայնքը, փա՞ռք Աստըծու, միասնական եմ ձեզ ասում:

Եփ թեկնածուն խան ու բեգ է, էլ ինչ հարի՞Ֆ ու մրցակից,

Ծանդր բեռը էն կը շալկի, օր կարենայ դուս գայ տկից,

Թէ չէ, ի՞նչ էք մի խցկում ուղտի նման ասդի ծակից, Ընտրելը Ռոստամ Ջալի, ես օխտը խան եմ ձեզ ասում:

- **Դուք որպէս աշուղ շրջում էք ժողովրդի մէջ, նրանք ի՞նչ ակնկալիք ունեն գոյգ պատգամաւորից:**

- Մահլաթըն ու Մէրդան թաղը, Նարմաքըն ու Մաջիդի-էն,

Չորեք դիմեն հարց եմ տալի. բա ի՞նչ էլաւ հայի «դիտ»-ն,

Ի՞նչ էք ուզում, ա՛յ ժողովուրդ, նաղդն էք ուզո՞ւմ, թէ՞ նսիեն,

Ես անգամայ ընտրութունը բարի նշան եմ ձեզ ասում:

- **Ձեր պատգամը, եթէ կարելի է:**

- Ծատուր, բոլ է ինչ քաշեցիմք օտար խան ու բեգի ձեռից,

Իստից դէնը արիք անձէն ինչ քաշում ենք, քաշենք մերից,

Ինչ էլ չըլնի, մեր խիզանն են, անկախ իրանց անուններից,

Անունների վերջի «եան»-ը ես հայկական եմ ձեզ ասում:

- **Շատ շնորհակալ եմք ձեր բարի խորհուրդների համար:**

- Ինդրեմ, նորից համմեցեք:

ԱԺ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Մայիսի 6-ին Հայաստանում խորհրդարանական ընտրություններ են լինելու: Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիները քվեարկելու են ընտրելու համար Ազգային Ժողովի (ԱԺ) 131 պատգամաւորներին: Արդէն ամիսներ է, ինչ սկսել է քաղաքական զանազան հոսանքների մրցակցությունը եւ իւրաքանչիւր խումբ բարձրաձայն խոստանում է ժողովրդին, թէ իր յաղթանակի դէպքում, բարելաւելու է երկրի վիճակը: Բոլոր կուսակցություններն էլ յայտարարում են թէ իրենք կողմ են ժողովրդավարության, դէմ են կաշառակերության եւ տնտեսական մոնոպոլիզիայի, եւ ամէն բան անելու են բարելաւելու ժողովրդի սոցիալական վիճակը: Նոյնիսկ դաշնակցականները իրենց ընտրաընկերներին շատ քիչ բան են ասում Ղարաբաղի հակամարտության, ցեղասպանության ճանաչման եւ պահանջատիրության մասին: Կարծես բոլորն էլ լաւ գիտակցում են, որ եթէ ցանկանում են ձեռք բերել հասարակ ժողովրդի ձայնը, պետք է կենտրոնանան նրանց առօրեայ անմիջական հարցերի վրայ: Իսկ թէ ստոյգ ի՞նչ են ասում քաղաքական ուժերն ու ի՞նչ քննադատություններ է հնչում նրանց դէմ, ներկայացւած է «ԱրմենիաՆաու» կայքի խմբագրի տեղակալի շահաւէտ յօդուածում, որը ներկայացնում ենք ստորեւ:

Հայաստանի խորհրդարանական ընտրությունները կատարում են համամասնական եւ մեծամասնական ընտրակարգերի հիման վրայ: Ընտրարշաւի առաջին փուլում երկրի կարեւոր քաղաքական ուժերը պահանջեցին, որ ընտրությունները կատարեն ամբողջովին համամասնական կարգով, այսինքն՝ կուսակցությունների կողմից ներկայացւած ցանկերի հիման վրայ: Այս առաջարկը չընդունեց ԱԺ-ի կողմից, սակայն հարցը շարունակելու է քննարկել յաջորդ ընտրություններում: Այս մասին կարդացէք համառօտ բացատրական գրությունը էջ 12-ում:

Ռ.Ս.

ԻՆՉ ԵՆ ԱՍՈՒՄ ՈՒ ԼՍՈՒՄ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈՒԺԵՐԸ

Սուրէն Սուսայէեան

Մայիսի 6-ի խորհրդարանական ընտրությունների քարոզարշաւն արդէն հատել է, այսպէս կոչւած, հասարակածը, իսկ «ճանապարհի» երկրորդ կէսին քաղաքական այս մրցավազքի մասնակիցները հաւանաբար աւելի մեծ թափ կը հաղորդեն իրենց քարոզչութեանը:

Ընտրարշաւի պաշտօնական մեկնարկից (Ապրիլի 8-ից) ի վեր ութ կուսակցությունների եւ մէկ կուսակցությունների դաշինքի ներկայացուցիչները հսկայական ծաւալով տեղեկատւութիւն են ուղղել իրենց պոտենցիալ ընտրողներին՝ բանաւոր, գրաւոր կամ տեսաձայնային տարբերակով: Սակայն մեծ հաշւով բազմաթիւ մարդիկ չունեն ո՛չ ժամանակ, ո՛չ էլ ցանկութիւն այս բառակոյտերի զանգւածից հիմնականը զտելու: Ստորեւ ամփոփ ներկայացւած է տարբեր քաղաքական ուժերի ասելիքը եւ նրանց հասցէին հնչած հիմնական քննադատութիւնը (ըստ նոյն քաղաքական ուժերի նախընտրական ծրագրերի, հրապարակային ելոյթների, ՋԼՄ-ներում տեղ գտած հարցազրոյցների, յայտարարութիւնների եւ այլն):

Հայաստանի Հանրապետական Կուսակցութիւն

Մենք պատրաստ ենք փոխել եւ իրականացնել փոփոխություններ, մենք ուժեղ ենք, բայց սխալներ ընդունել գիտենք, մենք հաւա-

տարիւն ենք մնում ժողովրդավարական բարեփոխումներին եւ արագացնելու ենք համաշխարհային ճգնաժամից տուժած երկրի տնտեսութեան վերականգնման տեմպերը, մարդկանց կեանքն աւելի լաւը կը դարձնենք գիւղական համայնքներում եւ հոգ կը տանենք քաղաքաբնակ մարդկանց խնդիրների մասին, մենք աւելի շատ հնարաւորութիւններ կը ստեղծենք մասնաւոր ձեռներեցութեան, ինչպէս նաեւ

ՆԵՐ 2012

նոր, ժամանակակից աշխատատեղեր կը ստեղծենք տնտեսության մրցունակ ճիւղերում, ուզում ենք անցկացնել ազատ, արդար ու թափանցիկ ընտրություններ, որի արդյունքում մեր յաղթանակը մեզ աւելի վստահ կը դարձնի արտաքին մարտահրաւերներին դիմագրաւելու հարցում, այդ թւում եւ՝ դարաբաղեան կարգաւորման գործընթացում:

Դուք ամենաքիչ իրաւունքն ունէք փոփոխութիւնների մասին խօսելու, քանի որ վերջին հինգ տարւայ ընթացքում Ազգային ժողովում ունեցել էք բացարձակ մեծամասնութիւն եւ գործադիրում գերակշիռ ներկայութիւն: Ձեր ներքին եւ արտաքին քաղաքականութիւնը լիովին տապալել է, մարդիկ հիմա աւելի վատ են ապրում,

քան հինգ տարի առաջ, ոչ պակաս այն հանգամանքի պատճառով, որ դուք ձախողւել էք տնտեսական ճգնաժամի հետեւանքների յաղթահարման հարցում արդիւնքում ստանալով ահագնացող արտագաղթը: Չնայած ազատ, արդար եւ թափանցիկ ընտրություններ անցկացնելու ձեր խոստումների՝ ընտրողների քւէ ստանալու հարցում դուք շարունակում էք մեծապէս ապաւինել վարչական ռեսուրսին:

«Բարգաւաճ Հայաստան» կուսակցութիւն

Իբրեւ իշխող կոալիցիայի անդամ ունեցել ենք սահմանափակ ազ-

դեցութիւն քաղաքական որոշումների կայացման գործում եւ հիմա ցանկանում ենք աւելի մեծ ներկայութիւն ապահովել՝ Ազգային ժողովում նոր կառավարութիւն կամ «իսկական» կոալիցիա ձեւաւորելու հնարաւորութիւն ստանալու համար: Ուզում ենք, որ մրցակցութիւնը վերադառնայ քաղաքական ասպարէզ: Երկիրը կառավարել գիտենք եւ կը ծառայենք մեր ժողովրդին: Ժողովրդի քւէին տէր կը կանգնենք ու եթէ կառավարութիւն ձեւաւորելու հնարաւորութիւն ստանանք, ապա մի քանի ամիսների, այլ ոչ թէ տարիների ընթացքում մարդիկ իրական փոփոխութիւններ կը զգան:

Որպէս իշխող կոալիցիայի անդամ դուք հաւասարապէս պատասխանատու էք տնտեսական եւ այլ

ուղորտներում ձախողումների համար: Եթե ցանկանում էիք փոփոխություն, ապա պետք է վաղուց իշխող կոալիցիայից դուրս եկած լինեիք ու դառնայիք ինստիտուցիոնալ ընդդիմություն: Դուք գաղափարախօսական յենքի եւ հասկանալի քաղաքականության պակաս ունեք ու հիմնականում ապաւինում էք ձեր առաջնորդի խարիզմային: Օգտագործում էք բարեգործությունը որպէս ընտրողների ձայները գրաւելու միջոց՝ առանց նոյնիսկ ընդունելու, որ այն ընտրակաշառքի ձեւերից մէկն է:

«Օրինաց երկիր» կուսակցություն

Չնայած իշխանությունում մեր սահմանափակ ազդեցութեանը, այնուամենայնիւ վերջին չորս տարիների ընթացքում մեզ յաջողել է շատ բան անել հասարակ մարդկանց կեանքը բարելաւելու համար թէ՛ մեր օրինաստեղծ աշխատանքով, թէ՛ գործադիրում մեր ունեցած դիրքերում: Ուզում ենք անել աւելի շատ ժողովրդավարական բարեփոխումների առու-

մով, բնակչութեան սոցիալական եւ տնտեսական վիճակը բարելաւելու, կրթութեան, առողջապահութեան, սոցիալական սպասարկման եւ այլ ոլորտներն աւելի որակեալ դարձնելու համար:

Դուք եղել էք, կաք եւ ընտրութիւններից յետոյ էլ կը մնաք Հանրապետականի «կոյր աղիքը»: Եթէ մարդիկ ուզում են իրենց քէն իշխանութեանը տալ, ապա ինչո՞ւ պետք է ընտրեն ձեզ, այլ ոչ թէ աւելի հզօր թւացող Հանրապետականին: Դուք գերագնահատում էք ձեր մասնակցութիւնը ձեր կողմից բարձրաձայնած ձեռքբերումների մէջ: Ժողովրդի շրջանում զանազան նւերներ բաժանելով՝ փորձում էք ստանալ նրանց ձայները, առանց նոյնիսկ ընդունելու, որ այն ընտրակաշառքի ձեւերից մէկն է:

Հայ Յեղափոխական Դաշնակցություն.

Մենք գոյութիւն ունենք արդէն աւելի քան մէկ դար եւ իսկական

քաղաքական ուժ ենք հանդիսանում: Եկէք ազատուենք ոչ հայրենասէր, «օլիգարխիկ» եւ յարմարողական կեցածք ունեցող Ազգային ժողովի պատգամաւորներից ու ձեւաւորենք իրական ազգային, ընկերվարական կառավարութիւն: Մենք կը բարձրացնենք նւագագոյն աշխատավարձը նւագագոյն կենսական զանբիւղի մակարդակի: Հայ-թուրքական արձանագրութիւնների տակից Հայաստանի ստորագրութիւնը պետք է յետ կանչւի:

Լիբերալ քննադատներն ասում են.

Դաշնակցութեան մօտեցումները տնտեսական եւ սոցիալական խնդիրներին աւելի շատ անբովարակաւ են, իսկ արտաքին ասպարեզում քաղաքականութեան կոշտացումը կարող է խորացնել երկրի մեկուսացումը:

«Ժառանգութիւն» /«Ազատ դեմոկրատներ»

Մենք գալիս ենք «սարեր շարժելու»: Եկէք կառուցենք նոր Հայաստանը նոր սերնդի քաղաքական առաջնորդներով՝ ասելով շնորհակալութիւն ու հրաժեշտ տալով «երեք նախագահներին»: Ժամանակն է, որ վերջապէս Հայաստանի պատմութեան մէջ առաջին անգամ անցկացւեն ազատ, արդար եւ թափանցիկ ընտրութիւններ, եւ նման ընտրութիւնների անցկացման պարագայում պատրաստ կը լինենք ընդունելու ցանկացած մէկի յաղթանակը: Մեր փոքրիկ խմբակցութիւնը խորհրդարանում

շատ գործեր է արել մարդկանց համար վերջին հինգ տարիների ընթացքում եւ վերստին քել ստանալու պարագայում կունենանք պատիւ ու պարտականութիւն ծառայելու ժողովրդին եւ լուծելու ազգի հարցերը: Հայաստանը չպետք է զիջի Ղարաբաղի կարգավիճակի հարցում, այլ պետք է ճանաչի Արցախի ինքնիշխանութիւնը եւ ամբողջականութիւնը, իսկ հայ-թուրքական արձանագրութիւնները պետք է յետ կանչել Աժ օրակարգից եւ վերանայել:

Որոշ քննադատներ ասում են. Ընտրողներին ուղղւած ձեր մեսիջը որոշ հարցերում այնքան էլ պարզ ու յստակ չէ, ձեր դաշինքը («Ժառանգութեան» եւ «Ազատ դեմոկրատներին» միջեւ) ստեղծել է յապշտապ, դուք աւելի խոշոր ընդդիմադիր ուժի ձայներ էք տանում՝ այդպիսով նպաստելով իշխանութեան գործին, իսկ Հայաստանի կողմից Լեռնային Ղարաբաղի անկախութեան պաշտօնական ճանաչումն անմիջապէս կը յանգեցնի Ադրբեյջանի հետ նոր պատերազմի:

Հայ ազգային կոնգրես

Այս ներկայիս իշխանութիւնն աւագակապետութիւն է, այն պատրաստուում է կեղծել գալիք ընտրութիւնների արդիւնքները: Ոչ մի ձայն յանցաւոր ռեժիմին: Աժ-ում պատկառելի ներկայութիւն ստանալու դէպքում կը լծւենք անօրինական իշխանութիւնների կազմաքանդմանը՝ նախաձեռնելով նախագահ Սերժ Սարգսեանի պաշտօնազրկման գործընթացը, ինչպէս նաեւ կը նախաձեռնենք լայնամասշտաբ բարեփոխումներ տարբեր ոլորտներում, որ կանգնեցնենք ահագնացող արտագաղթը, որ մարդիկ էականօրէն զգան բարելաւումը ժողովրդավարութեան հարցում, երկրի սոցիալական եւ տնտեսական կեանքում, մարդու իրաւունքների եւ ազատութիւնների պաշտպանութեան ոլորտում եւ այլն: Մենք կամրապնդենք Հայաստանի դիրքերը արտաքին քաղաքականութեան ասպարէզում՝ ղարաբաղեան կարգաւորման վերաբերեալ բանակցային գործընթացում, ինչպէս նաեւ Թուրքիայի հետ յարաբերութիւնների կարգաւորման հարցում:

Քննադատութիւն

Հիմնական քննադատութիւնը. Դուք ինքներդ էք ստեղծել այս ռեժիմի հիմքը 1991-1998 թւականների ձեր իշխանութեան օրօք:

Դուք էք հիմնել ընտրութիւնները կեղծելու արատաւոր գործելաոճը: Դուք կտրուկ ու յաճախակի փոխում էք «դաշնակիցներին», ուստի այլեւս չէք կարող դիտել որպէս վստահելի քաղաքական ուժ: Ղարաբաղեան հակամարտութեան եւ հայ-թուրքական յարաբերութիւնների կարգաւորման ձեր տեսլականն աւելի շատ պարտուողական է, քան փոխզիջումային:

Հայաստանի Կոմունիստական Կուսակցութիւն

70-ամեայ խորհրդային իշխանութիւնը երանելի ժամանակաշրջան էր հայ ժողովրդի պատմութեան մէջ: Այժմ էլ հայ ժողովրդից խլած ազգային հարստութիւնը պետք է վերադարձի իրական տիրոջը: Երկրում պետք է հաստատուեն սոցիալական հաւասարութիւն եւ արդարութիւն, պետութիւնը պետք է երաշխաւորի բոլոր մարդկանց աղքատութեան շեմից բարձր կենսամակարդակը եւ այլն:

Քննադատութիւն

Կուսակցութեան քարոզարշաւի ոչ ակտիւ լինելու պատճառով փաստօրէն քննադատներ չկան: Սակաւաթիւ քննադատներն ասում են, որ կոմունիզմը սնանկ գաղափարախօսութիւն է Հայաստանում, որ այն չի վայելում հասարակութեան զգալի մասի աջակցութիւնը եւ յատկապէս չի ընդունում մատաղ սերնդի շրջանում: Միեւնոյն ժամանակ ՀԿԿ-ի «ճանաչելիութեան» մակարդակը հասարակութեան լայն շրջանում մնում է շատ ցածր:

Հայաստանի Դեմոկրատական Կուսակցություն

Եկեք կառուցենք սոցիալիստական ու ժողովրդավարական պետություն: Պետությունը պետք է աւելի մեծ դեր ունենայ տնտեսության մէջ, որպէսզի ապահովի նրա աւելի մեծ արդիւնաւէտութիւնը եւ սոցիալական ուղղւածութիւնը: Հայաստանը չպետք է «նոր տէրեր փնտրի» Արեւմուտքում՝ վտանգելով իր ներկայիս դաշնակցային յարաբերութիւնները Ռուսաստանի հետ: Ժամանակաւոր ատորիտարիզմը կարող է օրհնութիւն լինել Հայաստանի նման երկրի համար, եթէ դա ուղղւած լինի աւելի երկարաժամկետ՝ ազգի բարգաւաճման հասնելու նպատակին:

Քննադատութիւն

Կուսակցութեան համեմատաբար ցածր քարոզարշաւային ակտիւութեան պատճառով փաստօրէն

գոյութիւն չունի: Սակաւաթիւ քննադատներն ասում են, որ կառավարութիւնն անարդիւնաւէտ կառավարիչ է եւ չպետք է խառնել մասնաւոր ոլորտի ձեռնարկատիրական հարցերում: Միայն կուսակցութեան առաջնորդն է վայելում «ճանաչելիութեան» որոշակի մակարդակ:

«Միաւորւած Հայեր» Կուսակցութիւն.

Մենք հանդիսանում ենք «երրորդ

ուժ», այլընտրանք թէ՛ գործող իշխանութեանը, թէ՛ ներկայ ընդդիմութեանը, ցանկանում ենք իրականացնել բարեփոխումներ, այդ թւում նաեւ՝ սահմանադրական, վերջ դնել արտագաղթին, լուծել սոցիալական, տնտեսական խնդիրները եւ այլն: Քննադատութիւն.

Փաստօրէն գոյութիւն չունի: Ոչ կուսակցութեան ղեկավարը, ոչ էլ միւս գործիչները լայն հանրութեանը յայտնի չեն:

ՀԱՄԱՄԱՍՆԱԿԱՆ / ՄԵԾԱՄԱՍՆԱԿԱՆ

Ընտրութիւններն իրականացւում են 2 ընտրակարգով՝ համամասնական եւ մեծամասնական:

Համամասնական ընտրակարգով քւէարկութեամբ որոշւում են կուսակցութիւնների վարկանիշները, որոնց համապատասխան էլ բաշխւում են, օրինակ, խորհրդարանական տեղերը: Այդ եղանակով խորհրդարան են մտնում միայն այն ուժերը, որոնք յաղթահարում են օրէնքով սահմանւած շեմը. Հայաստանում այն սահմանւած է 5%, Ռուսաստանում, Ուկրաինայում եւ Վրաստանում՝ 7%, եւ այլն:

Խորհրդարան չմտած կուսակցութիւնների ձայները բաշխւում են ընտրւած կուսակցութիւնների միջեւ՝ իրենց վարկանիշին համապատասխան:

Մեծամասնական ընտրութիւններում ընտրողները քւէարկում են որոշակի անձանց. ընտրւում է միայն ձայների պարզ մեծամասնութիւն ստացածը:

Հայաստանի Ազգային ժողովում պատգամաւորների ընդհանուր թիւը սահմանւած է 131, որից 90-ը ընտրւում է համամասնական, 41-ը՝ մեծամասնական ընտրակարգով:

ՀԱԿ-Ը ԷԶՄԻԱԾՆՈՒՄ ՅՈՐԴՈՐԵԼ Է ՉԱՅՆ ԳՏԱԼ «ՅԱՆՃԱԽՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻՆ»

Գայիանէ Սկրտչեան

Ընդամենը մօտ 40 էջմիածնեցի էր խիզախել ներկայ գտնւելու ընդդիմադիր Հայ ազգային կոնգրեսի (ՀԱԿ) հանրահաւաքին մի քաղաքում, որտեղ իշխանամետ ուժերն աւելի ամուր հիմքեր ունեն:

«Տասը հոգի, հարիւր հոգի թէ հազար՝ մենք հանդիպելու ենք ու մեր ասելիքն ասելու ենք: Ոչինչ, որ ձեզ նկարահանում են, ոչինչ, որ վաղն անհանգստացնելու են, ոչինչ: Սա մեր երկիրն է: Մենք պատրաստ ենք ցանկացած դժարութեան, ցանկացած արգելքի եւ մեր քարոզարշաւն անելու ենք», - յայտարարեց ՀԱԿ-ի անդամ, Հայոց համազգային շարժում վարչութեան նախագահ Արամ Մանուկեանը: ՀԱԿ-ի առաջնորդ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանը գործող իշխանութեան ամենամեծ յանցանքներից մէկը համարեց արտագաղթը՝ յայտարարելով որ «յանցաւոր ռեժիմի» օրօք երկրի բնակչութեան թիւը կրճատել է 1 միլիոնով: «Ձգալիօրէն կրճատել են բանակի թւակազմը: Մեր իշխանութեան օրօք բանակը կազմւած էր 78 հազար զինւորներից, տարեկան 26 հազար զօրակոչ էինք անում, հիմա բանակը հասել է 50 հազարի, զօրակոչը՝ 16 հազարի», - ասաց առաջին նախագահ եւ ՀԱԿ-ի առաջնորդ Տէր-Պետրոսեանը՝ յաւելելով, որ առաջին անգամ սեփական ժողովրդի վրայ կրակեց հենց այս իշխանութիւնը 2008-ի Մարտի 1-ին սպանելով տասը հոգու: Մանուկեանը

հայաստանեան քաղաքական դաշտն ամորձատուած համարեց, որտեղ որեւէ գաղափարախօսութիւն չի աշխատում: Ըստ նրա՝ իշխանութիւնն իր բռնի մեթոդներով մարդկանց բերելու է, եւ ընտրելու են: «Ընդդիմութիւնն էլ չի ներկայացնում ծրագրերը գաղափարական առումով: Մենք չենք կարող իրաւական ծրագիր ներկայացնել, որը կիրականանայ առանց իշխանափոխութեան: Թոշակների բարձրացման ծրագիր, բնականաբար, ունենք, բայց այն կապւած է իշխանափոխութեան հետ: Եթէ ԼՖՍԿը, Թոխմախը, Ալրաղացը զռփեն երկիրը եւ հարկ չվճարեն, թոշակի բարձրացման ծրագիրն անիմաստ է դառնում», - ասում է Մանուկեանը: Ըստ նրա՝ Աժ մտնելու դէպքում բարձրացնելու են նախագահ Սերժ Սարգսեանի իմփիչմենքի հարցը: «Որովհետեւ մեխը, արմատը, շան գլուխն էտտեղ է թաղած: Բոլոր ծրագրերը դու կարող ես իրագործել, եթէ աւագակապետութեան բուրգի վերելի մասը գլխատուած լինի», - ասում է նա: ՀԱԿ-ի ներկայացուցիչ, Հայաստանի նախկին վարչապետ Հրանտ Բագրատեանն էլ, քննադատելով երկրի տնտեսական քաղաքականութիւնը, նշեց, որ նախագահը շուկան բաժանել է մի քանի օլիգարխների միջեւ, ինչի պատճառով գոյութիւն չունի մրցակցութիւն, ինչն իր հերթին կը նպաստէր գների իջեցմանը: «Ինչու պէտք է մէկ հոգի ներկրի շաքարը, ձէթը, կարագը: Մենակ շաքար բերողի (հանրապետական Սամէլ Ալեքսանեան) չուած հարկերը հերիք ա թոշակները եռապատկելու: Տարեկան տղէն (Ալեքսանեանը) պետքիջէ չի վճարում 110 մլրդ դրամ (280 մլն դոլար), 10 մլրդ թուլափայ գցում ա բիւջէն, մենք ուրախանում ենք», - յայտարարեց Բագրատեանը: ՀԱԿ-ի անդամները նշեցին, որ այսօրայ իշխանութեան արատների համար շատ յաճախ մեղադրում են իրենց՝ յայտարարելով, որ ամէն ինչ իրենք են սկսել: «Ցոյց տւէք մէկին, ում թէ՛ տնտեսական ուժ ենք տւել, թէ՛ պաշտօն: Մենք եղել ենք իշխանութեան, հազար ու մի սխալ է եղել, բայց մենք ոչ կրիմիալ ու ոչ գող ենք եղել: Եթէ գող լինէինք, հիմա չէինք գայ ձեզ մօտ», - ասաց Բագրատեանը: ՀԱԿ-ի առաջնորդն էլ վստահեցրեց, որ անգամ վախի մթնոլորտում մարդիկ իրենց են ընտրելու՝ իշխանութիւններին դէմ քւէարկելով, իսկ ովքեր ձայն տան ՀՀԿ-ին ու ՕԵԿ-ին, իրենք էլ կը դառնան «յանցաւոր»: «Գիշեր-ցերեկ ձեզ թալանեն, ձեր երեխաներին տանեն բանակ՝ խաղաղ պայմաններում սպանեն, ձեր կաշին քերթեն, ձեզ հողից-տնից գրկեն եւ գան էլի ձեզանից ձայն խնդրե՞ն: Դրա համար եմ ասում՝ ոչ մի ձայն այս յանցաւոր իշխանութիւններին»:

Աղբիւր՝ «Արմենիանաւ»
armenianow.com

ՉՈԿԻԱԾ ԵՐԱՄԻՑ

Կոլիա Տեր Յովհաննիսեան

Նեղիկն աչքերը բացեց թյլ ճռճռոցի ձայնից եւ զգաց, որ սենեակում ինչ-որ բան այն չէ: Անորոշ տազմապով՝ նայեց շուրջը, բայց արտասովոր ոչինչ չնկատեց: Պառկած դիրքից երեւում էր գրասեղանի աթոռի թիկնակին անփութօրէն նետած սեւ գոյնի երեկոյեան իր շրջագգեստը, որ յիշեցնում էր երէկայ երեկոյթի տիան վերջաբանը. ի՞նչ յոյսերով էր ընտրել ու հագել այդ շրջագգեստը, ինչպիսի՜ հիացական հայեացքներ սեւեռւեցին իր վրայ, երբ Գոռի ուղեկցութեամբ մտաւ կարասկի սրահը: Բայց յետոյ... Չէ՛, այլեւս չի հագնի այդ չարաբաստիկ շրջագգեստը...

Նորից լսեց ճռճռոցի ձայնը՝ այս անգամ աւելի բարձր. Նեղիկն արագ աչքի անցկացրեց անկամոն շարւած գրքերով գրապահարանն ու պատից կախւած ընտանեկան լուսանկարները: Ամէն բան իր տեղում էր. նայեց վար. յատակին այսուայնկողմ ընկած էին բարձրակրունկ, սեւ, լաքէ կօշիկներն ու վանդակաւոր, նոյնպէս սեւ գուլպաները. սեւ, անթել կրծքկալը աթոռի տակ էր: Աչքն ընկաւ սենեակի անկիւնում մի քանի օր առաջ տպարանից բերւած ու իրար վրայ շարւած՝ իր հեղինակային առաջին, ծաւալուն վիպակի դեռեւս փակ կապոցներին: Բայց այս անգամ չզգաց այն ոգեւորութիւնը, որ ունենում էր դրանց հայեացք ձգելիս:

Երէկ, երբ զուգւած, զարդարւած պատրաստուում էր Գոռի հետ դուրս գալ տնից՝ տատն ասաց.

-Բալէս, գրող դարձար, արձար. հիմա կարգին մի բան սովո-

որի, որ աշխատես...

Նելլին լուռ մնաց: Երանի՛, այդքան հեշտ լինելի մի գրքով գրող դառնալն ու պրծնելը, «կարգին մի բան» սովորելով՝ աշխատանք գտնելը... Մայրը խեթ նայեց տատին, բայց Գոռի ներկայութեամբ՝ լռեց: Նելլին լաւ գիտեր այդ հայեացքի իմաստը, տատն իրեն մի բարի խօսք էլ ասէր մէկ է, մայրը հակաճառելու էր... Ինքը որքա՛ն էր յոգնել մօր եւ տատի անիմաստ առճակատումներից... Եղբայրն էլ այդ պատճառով բեզարած հեռացաւ տնից, մեկնեց արտասահման:

Գրականութիւնից ու աշխատանքից աւելի՛ մօրը հետաքրքրում էր աղջկայ անուսնութեան հարցը, ուստի նա առանձնապէս չխանդավառուեց նոր գրքով, վերցրեց, շուռուճուռ տուեց, նայեց շապիկին, բացեց, կարդաց առաջին էջը, որի վերելում, աջ անկիւնում, զեղեցիկ տառերով գրուած էր՝ «Նւիրում է թանկագին ծնողներին», եւ ասաց՝ «Ապրես»... Քուն էր՝ մօր համար էական չէր գրքի բովանդակութիւնը:

-Բա, որտե՞ղ ես տեղաւորելու սրանք, - միջանցքում անկանոն զետեղուած կապոցներն ակնարկելով՝ ասաց մայրը:

-Իմ սենեակում, մի մտածիր, մի բան կանեն...

-Դէ, գիրքդ էլ հրատարակեցիր, ապրես, -նորից ասաց նա, - հիմա ժամանակն է, որ լրջօրէն մտածես պսակելուդ մասին:

Յէնց այն, որ Գոռը հարուստ ընտանիքից էր, մայրը նրան յարմար թեկնածու էր համարում: Նելլին սիրում էր Գոռին, բայց երբեմն վրդովուում էր նրա զանազան հարցերի նկատմամբ դրսեւորած, ցինիկութեան հասնող անտարբերութիւնից: Նելլին համոզուած էր, որ Գոռին՝ կեանքում հրապուրում են լոկ հաճոյքներն ու իր խնդրում աւելի շատ... արտաքին գրաչութիւնը: Ճիշտ է, գրքի տպագրութեան ծախսի մի մասը, հօրից

զաղտնի, յանձն առաւ Գոռը, բայց Նելլին վստահ չէր, թէ միայն սերն էր նրան այդ քայլին մղող դրդապատճառը:

Յայրն աւելի հանգամանալից տնտղեց գիրքը, նոյնիսկ հոտոտեց, ասաց՝ «Ապրես» եւ իր բոլոր սնամէջ խոստումների շարքին՝ նաեւ աւելացրեց.

-Կը կարդամ, ժամանակ գտնենմ, անպայման կը կարդամ, իսկ ի՞նչ ես կարծում, գրքի վաճառքից մի բան կը մնա՞յ...

Ամէն անգամ, Նելլին հազիւ էր իրեն զսպում չպարսաւելու հօրը, այդ անիծեալ «ժամանակ գտնենմ»-ի պատճառով, չէ՞ որ, աշխատանքից տուն գալուց յետոյ հօր ժամանակի մեծ մասը վատնուում էր հեռուստացոյցի առջեւ: Նա մինչեւ անգամ «ժամանակ չէր գտնում» արծագանքելու իր մօր ու կնոջ յաւիտենական լեզակռիւններին, որոնք երբեմն վերածուում էին կանացի հիստերիկ ճղճղոցների: Նման պահերին, աջ ձեռքի մատերով, դաշնամուր նւագելու պէս, նա տենդագին հարւածում էր խումացած բազմոցի թելին կամ լուռ հեռանում էր տնից ու վերադառնում շատ ուշ՝ թեթեւ օրօրւելով...

Գոռն ասաց.

-Յա՛, տատիկ ջան, ես էլ եղ եմ ասում, հիմա ո՞վ է գիրք կարդում...

Նա եւս լուրջ չէր վերաբերում Նելլիի գրական աշխատանքներին, բայց Նելլին քաջ գիտէր, որ տւեալ պահին խնդիրը դա չէր, նա ուղղակի փորձում էր սիրաշահել տատին:

-Յա, բալէս, համոզիր եղ աղջկան՝ թող խելքը գլուխը հաւաքի...

Պարզուում է՝ իր բանասիրական կրթութիւնը կարգին կամ խելքը գլխին բան չի եղել, իսկ գիրք հրատարակելը՝ միայն աւելորդ ծախս, որի կապակցութեամբ ինչքա՛ն խօսակցութիւններ ու վէճեր եղան տանը:

Ուզեց վեր կենալ, բայց ծուլա-

ցաւ. շրջւեց դէպի պատն ու յանկարծ պարզորոշ լսելով ճռճոցի ձայնը՝ ցնցւեց, ընդոստ շուռ եկաւ մէջքին ու ակամայ նայեց վեր: Նելլին թւաց, թէ առաստաղը մասամբ ցած է իջել: «Ես ինչե՛ր են անցնում մտքովս, երեւի խենթանում եմ», մտածեց իւրովի...

Գոռն եկել էր իր յետեւից հօր մեքենայով՝ վարորդի ուղեկցութեամբ, հայրը թոյլ չէր տալիս մեքենայ վերցնել այն օրերին, երբ տղան պիտի խմէր, իսկ խմելիս նա յաճախ կորցնում էր ինքնատիրապետումը. մի երեւոյթ, որը թէեւ յղի չէր արտառոց արարքներով, բայց հունից հանում էր Նելլին: Ճանապարհին Գոռն ասաց.

-Ականջ մի՛ դիր, պառաւ կնիկ է, պառաւները փնթփնթան են լինում, հիմա գնում ենք պարելու, մոռացիր:

Ինքը լուռ մնաց, որովհետեւ հակառակ տատի վերաբերմունքին՝ նախ իրեն դուր չէկաւ տղայի հեզնական տոնը, որովհետեւ տատը փնթփնթան պառաւ չէր, եւ երկրորդ՝ ինքը քաջ գիտէր Գոռի մարդկանց յիմարացնելու, երբեմն քծնանքի հասնող յատկանիշը, որը Գոռը բացատրում էր՝ «ինչ կայ որ, թող մարդն իրեն լաւ զգայ» նշանաբանով... Արդեօք, ինքն էլ Գոռի հերթական «զոհեցից» մէկը չէ՞ր... Ոչ, նա համոզուած էր, որ Գոռը սիրում է իրեն ու նրա սիրոյ բուռն խոստովանութիւններն անկեղծ էին... Նելլին զգում էր, որ իր լռութիւնն ու վրդովմունքը նետարդայնացնում են Գոռին, բայց ոչինչ չէր անում դրութիւնը նորմալացնելու ուղղութեամբ: Նոյնիսկ ընդդիմացաւ, երբ Գոռը թեքելով՝ փորձեց իրեն համբուրել: Մեքենայի հայելու մէջ, Նելլին մի պահ որսաց ծանօթ վարորդի հայեացքն ու կոպտօրէն հեռացրեց ծնկի վրայով սահող Գոռի շարժում մատերը:

- Լաւ էլի, -ասաց Գոռը, -համը հանում ես...

Յարցը միայն տատի ասածը

կամ ծնողների վերբերմունքը չէր. մի քանի օր առաջ գրական խմբակում իր գիրքը քննարկելիս, Սոնան, որ, ի դեպ, անտարբեր չէր Գոռի հանդեպ, հանդես եկաւ անողոք քննադատութեամբ, վիպակը համարեց գրական արժեքից զուրկ ու ինչ բերանը եկաւ ասաց: Ոչ ոք, նոյնիսկ նրանք, ովքեր նախապէս հիացական խօսքեր էին շռայլել, չդիմակայեցին սուր քննադատութեանը. դեռ աւելին, ոմանց դէմքերին պարզ ուրազձեւ էր թաքուն հրճանքի մի արտայայտութիւն, որ սովորաբար մարդիկ ունենում են մէկի հասցէին քննադատական խօսքեր լսելիս: «Զգիտե՛ ով է անկեղծ, ով կեղծաւոր», անցաւ մտքով. ինքը միշտ մեծ հաւատք էր ընծայել իր բոլոր ընկերներին եւ ահա՛ արդիւնքը... Նելլին գրական հաւաքից հեռացաւ ընկճւած տրամադրութեամբ, որի պատճառն, անշուշտ, միայն Սոնայի քննադատութիւնը չէր...

Մեքենայի մէջ, նա ուզեց այդ մասին պատմել Գոռին. այնպէս էր ուզում սիրտը բացել, կիսել մէկի հետ: Բայց անմիջապէս հրաժարեց այդ մտքից. ո՛ւմ, ո՛ւմ, Գոռին ամենեւին չէին հետաքրքրում նման «մանրութիւնները», եւ յետոյ, Նելլին չէր ուզում տալ Սոնայի անունը, թէւ միտքը հանգիստ էր, որովհետեւ Գոռն էլ բոլորի պէս տեղեակ էր, որ Սոնան կապեր ունի անւանի մի գրողի հետ, ում շնորհիւ էլ տպագրուում է գրական հեղինակաւոր պարբերականներում... Նա անյոյս ձեռքը թափ տւեց ու ասաց.

-Ինչ է, չէ՞նք կարող տաքսիով գնալ...

Գոռը ծիծաղեց ու ասաց.

-Էդ հօրս ասա, բիծուկին բան հասկացնել չի լինում...

Վարորդն էլ ծիծաղեց: Երբ տեղ հասան, Գոռը արձակեց նրան.

-Արտօ ջան, դու գնա, մենք ինքներս կը գանք...

Այնուամենայնիւ, պարահրա-

պարակ մտնելիս ու տրւելով պարին՝ Նելլիի տրամադրութիւնը կտրուկ փոխեց: Պարելիս նա մոռանում էր ամէն բան, աշխարհը... Լաւ տրամադրութեանը նպաստեցին նաեւ գինին ու ականջ խլացնող երաժշտութիւնը, որ ուրիշ դէպքում անտանելի կը թւար: Նոյնիսկ հանդիպելով Սոնային՝ բարեւեց ժպտալով, ասես ոչինչ չէր պատահել...

Ճոճոցը կրկնեց. Նելլին նայեց վեր ու շշմեց: Իրօք, առաստաղը աւելի ցածր էր իր սովորական բարձրութիւնից: «Հաստատ, աչքիս է երեւում», համոզեց ինքն իրեն: Սենեակը ցուրտ էր. դժարանում էր բաժանել տաք անկողնուց... Տրամադրութիւն էլ չունէր վեր կենալու. ի՞նչ ունէր անելու, իրեն սպասում էին միայն տան գործերն ու երեւի Գոռի չդադարող հեռախօսազանգերը...

Տարւած ընկերուհիների հետ զրոյցով նա ուշ նկատեց նրա բացակայութիւնն ու սկսեց աչքերով փնտրել. Գոռը հաստատ սրահում չէր: Ինքն էլ աննկատ դուրս սահեց ու միջանցքի կիսամութ անկիւնում տեսաւ Գոռին Սոնայի հետ գրկախառնուած՝ կրքոտ համբուրելիս... Չէր յիշում, թէ ինչ զգաց այդ պահին, գուցէ՛ ոչինչ... Մեխլած տեղում, հետաքրքրութեամբ նայում էր աշխարհից վերացած համբուրող զոյգին: Ասես տղան Գոռը չէր, աղջիկն էլ՝ Սոնան չէր: Յիշում էր միայն, որ ծնկներում սաստիկ թուլութիւն զգաց: Նրանք չնկատեցին իրեն: Մի պահ ուզեց աւելի մօտենալ, բայց փոշմանեց: Նելլին չէր հասկանում, թէ ինչո՞ւ հիմա անդադար միայն այդ պատկերն է աչքի առջեւ ու իրեն չի յաջողում դա ջնջել յիշողութեան պաստառից. Գոռի ձեռքերը քանի՞ անգամ էին շոյել իր մազերը, դէմքը, կուրծքը... Չէր յիշում, թէ ինչպէս մենակ դուրս եկաւ կարօկից, նստեց առաջին պատահած տաքսին, անջատեց բջջայինը, հասաւ տուն, անխօս անցաւ

իր սենեակը, հանեց՝ դէսուդէն նետելով շորերը, հագաւ գիշերանոցն ու պառկեց...

Ճոճոցի ծայրը սաստկացաւ: Նելլին չգիտէր, արդեօք, այդ առաստաղի եզրագի՞ծն է ցած գալիս, թէ՞ պատերն են չորս կողմից կարճանում հաւասարապէս... Մի բան ակնյայտ էր, որ սենեակը փոքրանում ու հետզհետէ մթնում էր... Ճոճոցի ծայրը փոխեց ուժեղ ճայթիւնի ու շարունակական դողոցի՝ խլացնելով Նելլիի թոյլ բղաւոցը: Առաստաղի եզրագիծը հասաւ ընտանեկան նկարներին, որոնք բոլորն էլ անհետացան մի քանի վայրկեանի ընթացքում: Եւ մինչ, սենեակի միակ լուսամուտը, վարագոյրով հանդերձ, ամբողջովին կուլ կը գնար առաստաղին՝ Նելլին հասցրեց տեսնել, թէ ինչպէս փշուեցին գրապահարանն ու աթոռը, ուժեղ ճնշման տակ՝ քանդուեցին կապոցների թելերը, գրքերը ճզմեցին կամ ցրիւ եկան յատակին...

Առաստաղը յամառօրէն իջնում ու մօտենում էր իրեն... Բայց... որքան ահագնանում էր մօտալուտ վտանգը, այնքան նւազում էր Նելլիի սարսափը՝ տեղի տալով երանութեան մի անծանօթ զգացումի... Վերջին պահին, ձեռքերը բարձրացրեց վեր՝ ասես ավերի օգնութեամբ փորձելով կասեցնել առաստաղի անարգել գահավիժումը, գլուխը թեքեց կողքի ու թեքւած այտի եւ մարմնի վրայ զգաց առաստաղի ողջ ծանրութիւնը. «Իսկ ես չէի հաւատում, կարծում էի աչքիս է երեւացել»... Նելլին քմծիծաղեց ու փակեց կուպերը...

Մարտ, 2012

ԼԻԼԻԹ ՊԻՊՈՅԵԱՆ

ԵՐԱՇՏՆ ԹԷ ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏ

*Հարցազրույցը վարեց՝
Լիլիթ Ամիրխանյան*

Լիլիթ Պիպոյեանը մեր իրականության իւրօրինակ հեղինակ-կատարողներից է: Լինելով պրոֆեսիոնալ երաժշտության ասպարեզում նա մասնագիտութեամբ ճարտարապետ է, ինչպէս նաև արդէն եօթ տարի է դասախօսում է Երեւանի պետական համալսարանի արեստարանութեան բաժնում: Մեր զրոյցը երգչուհու հետ ընթացաւ նրա տանը, որտեղ տիրում էր արեստով լի տաքուկ տրամադրութիւնը:

- Դասախօս, ճարտարապետ, երաժիշտ: Կա՞յ այս երեք բնագաւառներից որեւէ մէկը, որն առաւել հոգեհարազատ եւ առաջնային է Ձեզ համար:

- Հիմա այնպէս է ստացւել, որ երաժշտութիւնն առաւել գերակշռող է դարձել իմ գործունէութեան մէջ: Եւ ես մտածում եմ այս տարի աւարտել իմ աշխատանքը համալսարանում եւ լիովին նւիրւել երաժշտութեանը: Բացի այդ ստեղծագործական աշխատանքը միշտ աւելի հետաքրքիր է:.. Դասախօսի աշխատանքն իմ բնաւորութեանը այնքան էլ չի համապատասխանում: Իսկ այն ուղորտում, որտեղ ես աշխատում եմ մենակ՝ ինձ վրայ աւելի լաւ է ազդում: Դրա համար էլ գերակշռողն ու առաւել հոգեհարազատը երաժշտութիւնն է:

- Այն մարդուն, ով ծանօթ չէ Ձեր երաժշտութեանը ինչպէ՞ս կը բնութագրէք Ձեր երգարեստը:

- Իմ երաժշտութիւնը, ոմանք կոչում են քաղաքային ֆոլկլոր, չնայած ես այնքան էլ համաձայն չեմ, որովհետեւ ընդհանրապէս ֆոլկլոր

ընթացում է ինչ-որ չափով ոչ պրոֆեսիոնալ գործունէութիւն, իսկ ես ինձ համարում եմ պրոֆեսիոնալ: Ժանրային իմաստով կարելի է բնորոշել որպէս ռոմանսային, դասական-կամերային երաժշտութիւն ջազային էլեմենտներով: Փորձում եմ գտնել այնպիսի երգեցողութեան մաներա, երաժշտական մթնոլորտ, որն իր մէջ կը միաւորի ժամանակակիցը եւ աւանդականը, կը ձուլի դրանք միմեանց հետ այնպէս, որ այդ միաւորումը լինի օրգանական, ոչ արհեստական: Ես հիմնականում երգում եմ հայ կնոջ անունից, որն ապրում է 21-րդ դարում, որը գիտակցում է իր կանացի լինելը, հայ լինելը, ժամանակակից լինելը, ով միաժամանակ գիտի իր մշակութային արմատները:

- Ձեր երգարեստը ժանրային առումով շատ բազմազան է, կը բնութագրէ՞ք Ձեր երաժշտութեան զարգացման, փոփոխման ընթացքը:

- Սկսել եմ շատ պարզ նւագակցութեամբ, քանի որ ունեմ նաեւ դաշ-

նակահարի կրթութիւն, կիթառ նւագել սովորել եմ ինքնուրոյն եւ ոչ շատ կատարեալ չափով: Սկզբում նւագակցել եմ դաշնամուրով կամ կիթառով, բայց ես զգում էի, որ իմ նւագակցութիւնը այն մակարդակի չէ, որը ես կուզեմայի ունենալ: Եթէ լինէի վիրտուոզ կիթառահար միգուցէ ես մնայի հէնց այդ մի գործիքով, բայց քանի որ ես չէի կարող ստանալ այն ինչ ուզում էի, ես որոշեցի անել գործիքաւորումներ լարային քառեակի համար, հրաւիրել պրոֆեսիոնալ երաժիշտների՝ ջութակահար, թաւջութակահար, ալտահար ու իրենց հետ էլ ելոյթ ունենալ: Սկզբնական շրջանի իմ երգերը հէնց այդ երեք գործիքների համար են գրւած, յետոյ կամաց կամաց սկսեցի ընդլայնել, աւելացաւ ֆլէյտան, հարւածային գործիքները աւելի ռիթմիկ ստեղծագործութիւնների համար, մի քանի տարւայ իմ համերգի ժամանակ տաւիղ օգտագործեցի եւ ինձ հետ արդէն 12 հոգանոց փոքրիկ նւագախումբ էր նւագում: Իսկ ես վերջերս, համակարգչային հնարաւորութիւնները օգտագոր-

ծելով ես արդեն ունի իմ ձեռքի տակ ցանկացած գործիքի ձայն, որոնք կոչուում են ցեմալերային ձայներ: Այդ ձայներն ստեղծել են իրական գործիքները ձայնագրելով, իրական գործիքների արձակած հնչիւններ են, բայց երբ դրանք նւագում ես ստեղնային գործիքի վրայ մաներան իրեն մատնում է: Ոչ նուրբ ականջը իհարկէ չի տարբերի, որ դա ցեմալերային ձայն է, իսկ աւելի նուրբ ականջը կը հասկանայ, որ օրինակ կիթառը այսպէս չէր կարող հնչել, եթէ իրականում կիթառիստը նւագէր: Տեխնոլոգիաները ստեղծագործական լայն հնարարութիւն ու ազատութիւն են տալիս եւ ես հիմա մի ամբողջ ծրագիր այդպէս եմ հաւաքել: Իմ հերթական սկաւառակը կը լինի էլեկտրոնային երաժշտութեամբ, որտեղ ընդգրկած կը լինեն հին երգերի շատ հետաքրքիր, իւրօրինակ, մի տեսակ տարբերող մշակումներ: Ոչ այն մշակումներից, որոնց մենք սովոր ու ծանօթ ենք:

- Կրկին միջնադարեան երգերի մշակումներ են լինելո՞ւ:

- Չէ միջնադարեան չեն, ժողովրդի կողմից ստեղծած երգեր են, բայց չեն կարող ասել որ ժամանակաշրջանի, սակայն ուզում եմ անպայման ընդգծել, որ շատ իւրօրինակ են, ես դրանք մեծ դժարութեամբ եմ գտել՝ երկար փնտրելուց յետոյ: Հետաքրքիր խառակտերի երգեր են՝ մի տեսակ բալլադային երանգաւորումով:

- Դասախօսում էք Պետհամալսարանում ճարտարապետութեան հիմունքներ եւ Անտիկ արւեստ, սիրո՞ւմ էք դասախօսի աշխատանքը: Ի՞նչպիսին է այն ուսանողութիւնը, ում հետ շփում էք ունենում:

- Ինձ համար ամէն ինչում՝ ներառեալ աշխատանքում, շատ կարեւոր են անձնական յարաբերութիւնները: Ես դժարութեամբ եմ

տանում այն փաստը, որ համալսարանի դասախօսը անձնապէս համարեա չի առնչուում իր ուսանողների հետ, չի ճանաչում նրանց ու էնոցիոնալ կապ չի ստեղծում դասախօսի ու ուսանողի միջեւ: Այդ առումով ես աւելի շատ կը նախընտրէի լինել դպրոցի ուսուցչուհի, որտեղ տարիներ շարունակ աշխատում ես, արդէն գիտես աշակերտիներին ու նրանց հետ անձնական կապի մէջ ես գտնուում: Դա իմ տեսակին աւելի մօտ է, քան համալսարանական անանձնական շփումը: Դա է պատճառը, որ ինձ այնքան էլ լաւ չեմ զգում դասախօսի դերում: Շատ թերութիւններ կան նաեւ համալսարանական կրթական համակարգում: Ինձ համար անընդունելի է, որ արւեստաբանութեան բաժին ընդունուում են մարդիկ, ովքեր այդտեղ չեն ուզում սովորել, այլ յայտնել են քանի որ իրենց ցանկացած բաժնն ընդունելու համար բաւարար միւլտիպլեր չեն հաւաքել:

- Ի՞նչ ազդեցութիւն է ունեցել ձեր շրջապատը, ընտանիքը, ընկերները ձեր ձեւաւորման եւ հետագայ գործունէութեան վրայ:

- Ընտանիքը հսկայական, ես կասեի ահռելի նշանակութիւն է ունեցել, մեծ նշանակութիւն է ունեցել նաեւ դպրոցը: Հայրս նկարիչ էր, մայրս՝ տնտեսագէտ: Իր տնտեսագէտի մասնագիտութեամբ հանդերձ նա շատ էր սիրում արւեստն ու երաժշտութիւնը: Հետեւեց, որ ես ու եղբայրս երաժշտական կրթութիւն ստանանք: Իսկ հայրս նկարիչ էր, իր տեսակով անզուգական, փիլիսոփայ մի մարդ: Ամբողջ կեանքում բոլոր տղամարդկանցից ամենաշատը սիրահարած եմ եղել հօրս: Միշտ փնտրել եմ իր նման մէկին: Մայրս շատ գրագէտ, կազմակերպած, ուշադիր մի կին էր, ով հետեւում էր մեր ներդաշնակ զարգացմանը: Իսկ հայրս մեզ տալիս էր ներքին ազատութեան զգացողութիւն ու միշտ

այդ մասին շեշտում էր: Մեր տանը զրոյցները երբեք չեն եղել ինչ-որ մակերեսային թեմաների շուրջ կամ փողային հարցեր լուծելու վերաբերեալ: Հօրս հետ զրոյցներ էինք ծաւալում ընդհանրական, խոշոր թեմաների շուրջ, որոնք կարող էին խորանալ, խորանալ, խորանալ, շատ խորքերը հասնել... Ես ներկայ եմ եղել իր ընկերական շրջապատի հետ հանդիպումներին եւ իմ մէջ դրանք շատ են տպաւորել, յիշում եմ, թէ ինչպէս էին նկարիչներով հաւաքած զրուցում, խօսում տարբեր հետաքրքիր թեմաներից: Իսկ դպրոցը... Ես աւարտել եմ N 71 դպրոցը, մեր դպրոցի ուսուցիչների գրեթէ 50%-ը տղամարդիկ էին, այնպէս չէր, որ մեզ միայն կանայք էին կրթում, դա շատ կարեւոր է: Շատ հետաքրքիր եւ զարգացած ուսուցիչներ ունէինք... Դպրոց գնացել եմ հաճոյքով եւ միշտ անհամբեր սպասում էի ամառային արձակուրդի աւարտին, երբ պէտք է դասերը սկսեն: Ես սիրում էի սովորել եւ դրանից հաճոյք էի ստանում, հետաքրքիր էր: Պատմութիւն չեմ սիրել, որովհետեւ պատմութիւնը փաստերի, տարեթւերի, իրադարձութիւնների անդէմ շարան էր, որի մէջ չկային մարդիկ իրենց բնաւորութիւններով, խառակտերներով: Միգուցէ մեր ուսուցիչը չի կարողացել մեզ նիւթը հետաքրքիր մատուցել կամ միգուցէ դա սովետական չոր-ցամաք ներկայացւած պատմագրութիւնն էր, մի տեսակ մոնօտոն տարեթւերի գիծ էր, գեղարւեստական սիւժէ չէի զգում, չէի տեսնում, դրա համար էլ ահաւոր անտարբեր էի պատմութեան հանդէպ, թէեւ բազմիցս փորձել եմ հասկանալ, մտնել այդ իրադարձութիւնների մէջ, քանի որ գտնում եմ, որ իւրաքանչիւր զարգացած անձնաւորութիւն պէտք է իմանայ պատմութիւն՝ յատկապէս իր երկրի պատմութիւնը:

- **Ճարտարապետական առումով ձեր կարծիքը մերօրեայ երեւանի մասին: Շատերը կողմ են նորակառոյցներին, ոմանք էլ ձգտում են պահպանել հինը: Որի՞ն էք դուք կողմնակից: Վերջիվերջոյ մեզ պէտք չէ՞ նոր ճարտարապետութիւն, որը կը լինի անկեղծ ու համահունչ մեր քաղաքի կոլորիտին:**

- Երեւանի հին շերտի ոչնչացումը վաղուց էր սկսել: Շատերն օրինակ են բերում, որ Թամանեանն ինքը հրապարակը կառուցելուց շատ բան վերացրել է եւ նոյնիսկ ուզում էր ներկայիս Առնօ Բաբաջանեանի անւան դահլիճն էլ քանդել: Այդ լաւ չէնքը Թամանեանն ուզում էր քանդել, որովհետեւ իրեն պէտք էր, որ իր ծրագիրը իրականանայ՝ այդ խաչուղ փողոցների: Ես կարծում եմ, որ այդ կենտրոնը պէտք էր վերակառուցել, որովհետեւ եթէ ընկնէիք խորքերը կը տեսնէիք շատ խարխուլ վիճակում գտնուող տներ, որոնք պահելու բան չէին: Ուրիշ հարց, որ ինչ որ խոստացան անել չարեցին. ուզում էին տեղափոխել ու գոնէ ստեղծել արգելոց, թանգարանային մի հատուած, որտեղ կարելի էր կենտրոնացնել սեւ տուֆից այդ տնակները ու այդ մթնոլորտը պահպանել: Բայց նոյն ձեւով դա չէր կարելի պահպանել: Դա ռեալ չէր, ժամանակակից քաղաքը չէր կարող հանդուրժել այդպիսի խարխուլած կենտրոն: Իմ կարծիքով պէտք է այդ տներն առանձնացնէին, կենտրոնացնէին մի վայրում, չգիտեմ ինչու չի արւել, երեւի ֆինանսապէս ձեռնտու չէր, ես կարծում եմ, որ դա պէտք է լինի պատճառը: Հիմա միւս կողմը... Երբ որ կառուցում են նորը եւ դա արւում է միանւագ կերպով, արագ, ամբողջը հանւում է ու այդ ամբողջը շարւում է մի քանի հեղինակների կողմից դա արդէն իր մէջ մեծ վտանգներ է պարունակում, որովհետեւ դա լաւ կը լինէր աւելի դանդաղօրէն երկար ժամանակում մտածել, կառուցապատւել: Երկ-

րորդը (հիմա մենք հիւսիսային պողոտայի մասին եմք խօսում), հիւսիսային պողոտայի կառուցման փաստը դրական է, ես կողմնակից եմ նորին ու ես կողմնակից եմ նորին՝ հիմը պահպանելու այն սկզբունքով, բայց տեսէք Թամանեանը ստեղծեց այդ ոճը՝ նեօկլասիցիզմը՝ նոր դասականութիւնը, երբ ինքը վերցրեց հայկական դասական ճարտարապետութեան, հնագոյն կամ միջնադարեան ճարտարապետութեան որոշ էլեմենտներ օգտագործեց, յարմարեցրեց, գտաւ հետաքրքիր այդ սինթեզը, ստեղծեց նեօկլասիցիզմ Հայաստանում, հիմա, որ անցել է 80-90 տարի ժամանակակից ճարտարապետները ստեղծում են նեօ-նեօ կլասիցիզմ, այսինքն՝ նրանք նորից կառչում են Թամանեանի գաղափարներից ու դա մի քիչ նորացնում են, այսինքն՝ իրենք

մնում են էլի այդ կամարների գերին, էլի այդ կիսասիւններն են յենում: Նրանք նորից նոյն էլեմենտները շարունակում են շահագործել, որ օրինակ ես նայում եմ արդէն չոր եմ, անհետաքրքիր, շինծու, դրանք այնպէս օրգանական մշակւած չեն ոնց որ Թամանեանի մօտ: Այսօրւայ արածները ու յատկապէս այդ բաց զոյնի տուֆը, որ անընդհատ մտնում է ու այդ նեօ-նեօկլասիցիզմը իմ նեարդերի վրայ արդէն ազդում է, արդէն բաւական է այդ նոյն մոտիւը շահագործել, պէտք է նոր ճարտարապետութիւն ստեղծել, նոր, մաքուր, ինձ աւելի դուրեկան է, երբ որ մաքուր գծերով է, քան այն որ անընդհատ շարւում են նոյն բանը, հերիք է, արդէն 21-րդ դարն է, նոր լուծումներ կարծես թէ չեն գտնում:

Մեր օրերի կինօարւեստում անւանի դէմք է թուրք ռեժիսոր Նուրի Բիլգէ Զէյլանը, որի «Մի ժամանակ Անատոլիայում» (2011), «Երեք կապիկ» (2008) եւ այլ ֆիլմերը արժանացել են միջազգային կինօփառատօների, այդ թւում՝ Բեռլինի եւ Կաննի փառատօների մրցանակների: Սա-

ՆՈՒՐԻ ԲԻԼԳԷ ԶԵՅԼԱՆԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐԸ

կայն քչերը գիտեն, որ նա նաեւ հմուտ լուսանկարիչ է: Իրականում նա իր գործն սկսել է որպէս լուսանկարիչ եւ յետոյ է անցել կինոյի ասպարէզ: Ստորեւ ընթերցո-

ղի ուշադրութեանն ենք յանձնում «Թուրքիան՝ սինեմասկոպ» խորագիրը կրող նրա լուսանկարների շարանից մի քանիսը:

ԹԱԲՈՒԼԷ (ԼԻԲԱՆԱՆԵԱՆ ԱՂԱՆԴԵՐ)

Բաղադրույթիւն

Մանր ձաւար	1 ջրի բաժակ
Մաղադանոս	կէս ջրի բաժակ մանրացրած
Դաղձ	1/4 ջրի բաժակ մանրացրած
Լուլիկ միջակ	3 հատ մանրացրած
Սոխ փոքր	2 գլուխ մանրացրած
Սոխտուկ	2 հատ մանրացրած
Զիրթախիւղ	1/4 թէյի բաժակ
Թթու կիտրոնի հիւք	1/2 թէյի բաժակ
Աղ ու սեւ պղպեղ	ըստ ճաշակի

ՏՆՏԵՍՈՒՀՈՒ ԱՆԿԻՒՆ

ԲՐԵՉՈՎ ՓԼԱԻ ԴԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Քաթրին Եաղուրի

Պատրաստման եղանակ

Նախ պիտի ասել թե, թաքուլեն լիբանանեան աղանդեր (սալադ) է, որը մատուցուում է Հայաստանի, Իրանի եւ այլ երկրների հիմնականում արաբական ճաշարաններում: Թաքուլեն պատրաստուում է մանր ու թրջած ձաւարից, որն այստեղ դժւար թէ գտնւի, ուստի մենք կարող ենք հէնց մեր սովորական ձաւարից օգտուել, միայն թէ աւելի երկար թողնել ջրի մէջ, որպէսզի լաւ փափկի:

Թրջած ու փափկած ձաւարի աւելորդ ջուրը քամել քամիչով: Այնուհետեւ աւելացնել մանրացրած մաղաղանոսը, դաղձը, սոխը, սոխուկն ու լոլիկը եւ լաւ խառնել: Վերջում մատուցելու ժամանակ աւելացնել նաեւ թթու կիտրոնի հիւթը, ձիթաիւղը, աղը եւ պղպեղը: Ըստ ճաշակի կարելի է նրան աւելացնել մայրնեգ սօուս ու զարդարել հազարով: Յիշէք, որ այս աղանդերը չի կարելի սառեցրած պահել եւ պէտք է պատրաստելուց անմիջապէս յետոյ ուտել այն:

Բ Ա Ր Ի Ա Խ Ո Ր Ժ Ա Կ

Ընդհանրապէս բրնձով փլաւը այն ճաշատեսակներից է, որն իրանցի բոլոր կանայք շատ հեշտ ու արագ եւ յաճախակի են պատրաստում: Այդուհանդերձ երբեմն տարբեր պատճառներով այն յաջող չի ստացուում, օրինակի համար, ինչպէս ընդունւած է ասել՝ «ցեխ» է լինում, այսինքն բրնձի հատիկները իրար են կպչում, որն այնքան էլ հաճելի չէ տեսքով, թէեւ համը նոյնն է: Այս համարում որոշել ենք խորհուրդներ տալ բրնձով փլաւ պատրաստելու մասին:

Այրածի հոտով փլաւ

- Մասամբ տակը այրած փլաւի տհաճ հոտը վերացնելու համար կարող էք նրա վրայ մի կտոր հաց դնել, քանի թոպէ այդպէս թողնել եւ մատուցելուց առաջ հացը վերցնել: Այսպիսով այրածի հոտը բաւականին կը պակսի:

- Կարելի է նաեւ մէկ գլուխ սոխը մաքրել, կտրատել ու սեղմել փլաւի չորս անկիւններում, այսպիսով այրածահոտը իսպառ կը վերանայ:

- Հոն բրինձը կարելի է տհաճ հոտ ունենալ, յատկապէս հնդկական կամ թայլենդական բրինձը: Որպէսզի տհաճ հոտից ազատւէք, կարող էք բրինձը մի մաքուր սաւանի վրայ լցնել եւ սուերոտ վայրում, արեւի լոյսից հեռու թողնել մնայ, որով թէ հոտը կանցնի եւ թէ արեւի ճառագայթները չեն փշրի բրնձի հատիկները:

Աղի փլաւ

- Բրինձը քամելուց առաջ ջուրը համտեսէք, եթէ աղի եղաւ, երկար պահէք սառը ջրի տակ, որպէսզի աղը դուրս գայ: Իսկ եթէ արդէն եփւած փլաւն է աղի լինում, մի

հատ հոն գետնախնձոր մաքրել, կտրատել ու բրնձի չորս կողմում սեղմել, որով կարելի է աղիութիւնը մի քիչ պակսի: Բացի դա կարելի է ուտելու ժամանակ աղ չաւելացնել, կամ նրա հետ մատուցող ուտեստը առանց աղի պատրաստել:

Անալի փլաւ

- Եթէ փլաւը անալի է եղել, մատուցելուց առաջ, մի քիչ ջուր, աղ ու իւղ, խառնել եւ ցանել փլաւի վրայ: Չմոռանաք, որ միայն աղը չի կարելի լցնել, որովհետեւ աղը երբեք իւղի մէջ չի հալչում:

Սպիտակ փլաւ

- Որպէսզի ձեր փլաւը սպիտակ լինի, խաշելուց յետոյ քամիչի մէջ լցնելուց առաջ մի գթալ մածուն լցրէք բրնձի ջրի մէջ, մածունը սպիտակացնում է նրա գոյնը:

Թուլացած բրինձ

- Եթէ քամելիս զգացիք թէ բրինձը թուլացել ու չափից աւել է ջրի մէջ մնացել, բաւական է 2-3 գթալ կիտրոնի հիւթ լցնել բրնձի ջրի մէջ, այսպիսով աւելի կը պնդանայ այն եւ ցեխ չի լինի:

Խաշած բրնձի ջուրը

- Խաշած բրնձի ջուրը քամելիս մի բաժակ վերցրէք եւ մի երկու գթալ մածունի հետ խառնէք ու տւէք երեխաներին խմելու: այն խիստ սննդարար է նրանց համար: Իհարկէ զգուշացէք, որ այն աղի չլինի:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԶԵՄՊԻՈՆՆԵՐԻ ԱՌԱՋՆՈՒԹԻՒՆ

Արման Տ.Ստեփանյան

Ամեն տարի զարմանն իր ալարտին է մօտենում ֆուտբոլային աշխարհում, աշխարհի առաջնութեան մրցութիւններից յետոյ, ամենահետաքրքիր եւ ամենակարեւոր մրցութիւնը՝ Եւրոպայի չեմպիոնների առաջնութեան զուգար: Զնայած այն եւրոպական երկրների ակումբների մրցութիւնն է, սակայն այն պարզ պատճառով, որ աշխարհի բոլոր լաւագոյն ֆուտբոլիստները ներկայումս գտնուում են Եւրոպայում, այս մրցութիւնների եւ աշխարհի առաջնութեան մրցութիւնների մակարդակը գրեթէ հաւասար է: Նշեալ մրցութիւնները կազմակերպել է Եւրոպայի միջազգային ֆուտբոլի ասոցիացիան Ու.Ե.Ֆ.Ա.Մ: Մրցութիւնների առաջին տուրը կայացել է 1955-ին: Ըստ մասնագէտների այս մրցութեան եզրափակիչ խաղը համարուում է տարւայ ամենաշատ հաղիսատես ունեցող մարզական իրադարձութիւնը: Ասում են այն դիտուում է

178մլն ֆուտբոլասէրների կողմից: Մրցութիւնների ընթացքում թուով ամենաշատ յաջողել է Իսպանիայի արքայական ակումբին, Մադրիդի Ռէալին, դառնալ խաղերի չեմպիոն: 1955-ից սկսած մինչ այսօր նրանք կարողացել են 9 մրցութիւններում դառնալ ախոյեան, իսկ նրանց աւանդական հակառակորդ Բարսելոնան ընդամենը 4 անգամ է յայտնել մրցութիւնների առաջին տեղում: Մադրիդի Ռէալից անմիջապէս յետոյ իտալական Միլանն է: Նրանք այս խաղերի ախոյեան են դարձել 7 անգամ: Այս մրցութիւններում ամենաշատ գոլ գրանցած խաղացողն է մինչ այսօր եւս իսպանացի, նախկին Ռէալի ֆուտբոլիստ Ռաուլը: Մրցութիւններում նա կարողացել է 71 գոլ գրանցել իր անունին, իսկ նրանից յետոյ դա եւս նախկին Ռէալի յարձակող Ռուդ Վան Նիլստերոյն է եղել 56 գոլով: Ներկայումս արքայական ակումբի ռեպրկու Կրիշտիանու Ռոնալդօն

այս աղիւսակում 10-րդն է 28 գոլով: Իսկ Բարսելոնայի արգենտինացի աստղ Լիոնել Մեսսին 8-րդ տեղում է 37 գոլով:

Մրցութիւնների վերջին չեմպիոնը Բարսելոնան է եղել, որն անցեալ տարի 3-1 հաշւով յաղթեց Անգլիայի Մանչեստեր Իւնայթեդին: Ըստ աւանդոյթի մրցութիւնների իւրաքանչիւր փուլում երկու թիմերը անց են կացնում երկու մրցութիւն՝ մէկում ներկայանում են որպէս հիւրընկալ, իսկ միւսում որպէս հիւր: Իսկ եզրափակիչ մրցութիւնը մի եզակի խաղ է, որի վայրը որոշուում է խաղից առաջ: Այս տարւայ եզրափակիչ մրցութիւնը կայանալու է Գերմանիայի Միւնխէն քաղաքի Արեանս Արեմայում: Դա համարուում է Միւնխէնի Բայերն ակումբի պաշտօնական խաղադաշտը: Պէտք է աւելացնել որ նշեալ ակումբին յաջողել է 4 անգամ դառնալ այս մրցութիւնների չեմպիոն 1974, 1975, 1976 եւ 2001-ին:

ԱՐՐԱՅԱՍԸ ՄԻԱՅԵԼ Ե ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆԻՆ

Գերմանիայի դրոշի ներքոյ հանդէս եկող հայ պրոֆեսիոնալ բռնցքամարտիկ Արթուր Աբրահամը միացել է 33 ժողովրդական արտիստուհի Ֆլորա Մարտիրոսեանի «Այլեւս երբեք» (“Never Again”) խորագիրը կրող նախագծին: Համաշխարհային ճանաչում ունեցող երաժիշտները, արևետագետները, մարզիկները, միանալով Ֆլորա Մարտիրոսեանի նախագծին, նպատակ ունեն հայոց ցեղասպանութեան 100-րդ տարելիցին ընդառաջ՝ միջազգային հանրութեան ուշադրութիւնը եւս մէկ անգամ սեւեռել հայոց ցեղասպանութեան եւ մարդկութեան նկատմամբ իրագործող բռնութիւնների վրայ, միաժամանակ աշխարհին յոյսի եւ խաղաղութեան կոչ յղել: «Միանում եմ “Այլեւս երբեք” նախագ-

ծին՝ դատապարտելով մարդկութեան հանդէպ ոճրագործութիւնները, այդ թւում՝ Հայոց Մեծ Եղեռնը: Ցեղասպանութիւնների ճանաչման, դատապարտման եւ կանխարգելման նպատակով պատրաստ եմ գործադրել ողջ ջանքերս: Բոլորս դէպի խաղաղութիւն», - նշել է Արթուր Աբրահամն իր մամուլի քարտուղարութեան հետ զրոյցում: Երեւանում կայացած հանդիպման ժամանակ Ֆլորա Մարտիրոսեանը Արթուր Աբրահամին ներկայացրել է նախագծի մանրամասները, առաջիկայ ծրագրերը: Երգչուհին նշել է, որ Լոս Անջելեսի «Գիբսոն» համերգասրահում 2011 թւականի Նոյեմբերի 1-ին մեկնարկած խաղաղութեան համերգաշարը շարունակութիւն կունենայ Ռուսաստանում, Եւրոպայում, Արեւելքի երկրներում, իսկ 2015 թւականին Հայաստանում: Լոս Անջելեսի համերգին Հայոց ցե-

ղասպանութեանը «Ոչ» են ասել մի շարք հանրահռչակ երգիչ-երգչուհիներ՝ յոյն երգչուհի Ալեքսիա Վասիլիուն, «Գրեմմի» միջազգային երաժշտական մրցանակաբաշխութեան կրկնակի մրցանակակիր Էրիկ Բենեթը, հոլիվուդեան գերաստղ Շերոն Սթունի եղբայր՝ պոետ, դերասան Մայքլ Սթունը, համաշխարհային գերաստղ, խաղաղութեան դեսպան Սփիւ Ուանդերը:

ՎԱՆ ՊԵՐՍԻՆ ԽԱՆԱԶԻԵԼ Ե ՈՐՊԵՍ ԼԱՒԱԳՈՅՆ

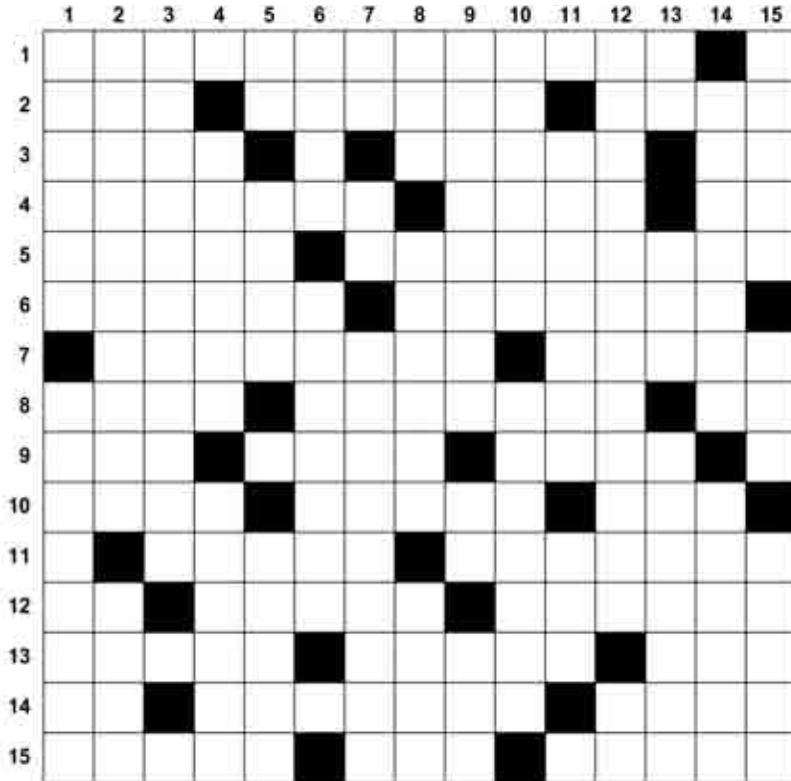
Արսենալի յարձակող Ռոբին Վան Պերսին Պրոֆեսիոնալ ֆուտբոլիստների ասոցիացիայի (PFA) վարկածով ճանաչել է տարւայ ֆուտբոլիստ: Հոլանդացին իր թիմի կազմում շատ ուժեղ մրցաշրջան է անցկացնում եւ Պրեմիեր լիգայում արդէն 27 գոլ է խփել: Հեղինակաւոր մրցանակի համար պայքարում Վան Պերսին շրջանցել է Դաւիդ Սիլւային, Սերխիո Ագուերոյին, Ջո Հարտին (Մանչեսթեր Սիթի), Ուէյն Ռունիին (Մանչեսթեր Իւնայթեդ) եւ Սքոթ Պարկերին (Տոտենհեմ): Նշենք, որ Վան Պերսին այս մրցաշրջանում դարձել է 17-րդ ֆուտբոլիստը, ում յաջողել է, Արսենալի կազմում աւելի քան 100 գոլ խփել: Յիշեցնենք, որ նախորդ տարի PFA-ի մրցանակին էր արժանացել Գարեթ Բէյլը:

ՊԱՏՐԻԿԵԸ ԵՒ ԱԼԵՔՍԱՆԵԱՆԸ ԿԸ ՄԵԿՆԵՆ ԱՆՂԻՍ

Սոֆիայում աւարտել է յունահռոմէական ոճի մրցաշարը, որտեղ խաղարկւում էին օլիմպիական ուղեգրեր: Նշենք, որ Լոնդոնում կայանալիք օլիմպիական խաղերին մասնակցելու իրաւունք էին ստանում միայն մրցաշարի եզրափակչի մասնակիցները: 96կգ քաշային կարգում Հայաստանը ներկայացնող Արթուր Ալեքսանեանը դուրս է եկել կիսաեզրափակիչ, որտեղ յաղթել է Ադրբեջանը ներկայացնող Շալու Գադարաձէին եւ նաճել օլիմպիական ուղեգիր: Եզրափակիչում Ալեքսանեանը յաղթել է էստոնացի Արթո Արուսարին եւ դարձել մրցաշարի յաղթող: Ծանր քաշայինների կարգում մեր երկիրը ներկայացնող Իւրի Պատրիկեւը կիսաեզրափակիչում յաղթել է Սերգո Գոգիսաւանիձէին եւ նաճել օլիմպիական ուղեգիր: Եզրափակիչում Պատրիկեւը յաղթել է Եւզենի Օռլովին եւ դարձել մրցաշարի յաղթող:

Յիշեցնենք, որ աւելի վաղ 4 յունահռոմէական ոճի հայ ըմբշամարտիկներ Ռոման Ամոյեանը (55կգ), Ալեքսան Միքայէլեանը (60կգ), Սասուն Ղամբարեանը (66կգ) եւ Հրաչ Յովհաննիսեանը (84կգ) չէին կարողացել դուրս գալ եզրափակիչ:

ՅՈՐԻՁՈՆԱԿԱՆ

- 1-Լեհացի մեծահամբաւ գրող, վիպագիր/1845-1916:
- 2-Այսպիսի կերակուրը ո՞վ կուտի - իրար հետ կցել - պարսկական նորագոյն պոէզիայի հիմնադիր:
- 3-Այն կողմից՝ տեղ հասայ - տրամադրութեան հետ կապուած անկայուն կամք -100 քմ:
- 4- Յետեւեալ, վարը, ծեռքի տակ - մարդ արարած - դրական պատասխան:
- 5-Դէն գցել - հանքանիւթ, որ կրակի մէջ չի այրում, ասբեստ:
- 6- Փորձեց հասնել արեւին, սակայն

- այրեց թեւերը - ուրիշի հաշիւն ապրող:
- 7- Փոս պնակ՝ աման - բարձրագոյն:
- 8-Բնակատեղի - հիւանդանոցում ստորին պաշտօնեայ՝ ընդհանուր մաքրութեան եւ ախտահանութեան, հիւանդներին խնամելու պարտականութեամբ - անձնական դերանուն:
- 9-Հացահատիկներ չափելու աման - ոչ համակիր - բազում, շատ:
- 10-Երկնային լուսատու- աջից՝ լաց ու կոծ - հողագործ գիւղացու անբաժան ընկերը:
- 11- Յագեցւած - ցորենով հարուստ տարածք:

- 12-Օժանդակ բայ - գիրք - լեռնային բնական ապաստարան:
- 13-Արական անուն - անորակ արտադրանք - պարիսպ:
- 14- Յոլովակերտ մասնիկ - տպուած չէ - անցեալ տարի:
- 15- Արական անուն - ինքնաշարժի կարելու մասերից - ծաւարով եւ հաւի մտով պատրաստուած կերակուր:

ՈՒՂՂԱՅԱՅԵԱՑ

- 1-Փոքրիկ երկիր, որ ենթարկեց ամերիկեան բռնատիրական ագրեսիային - գիտական բարձրագոյն հաստատութիւն:
- 2- Երգային, երգանման - մեծ չէ:
- 3-Մետաղների փայլեցման գործողութիւնը:
- 4-Ոչ հաստատուն - քաղցրահամ ջրերում ապրող խոշոր կաթնասուն կենդանի:
- 5-Ստացական դերանուն - թունաւոր զագերից - ստրատեգիական նշանակութիւն ունեցող կէտ:
- 6-Սինեմա/ուղղոր. սխալով/ - շարժելը:
- 7-Ցուցական դերանուն - կարող էր շարունակական դառնալ, եթէ չմնար - ցիրիդ:
- 8-Օժանդակ բայերից - իսկականին շատ մօտիկ - ցածից՝ ռուսական արական անուն:
- 9-Փոխանցուած գրութիւնների գործ - երկիւղ - կաշիւ աման:
- 10-Դասական - բառի գռեհիկ իմաստով՝ հետոյք:
- 11-Խանդավառ - գիւղատնտեսական աշխատանք:
- 12-Ակամայից - կծուած հաց... :
- 13-Մերժողական բառ - մօտիկ հարազատներից - տանջել:
- 14-Կորստաբեր - հայ սկաուտ:
- 15-Առատ/ջրի մասին/ - փոխադրական միջոց - տխուր:

Անցեալ համարի պատասխանները

6	2	8	1	4	9	3	7	5
1	7	9	3	5	6	8	2	4
5	4	3	8	7	2	6	9	1
9	3	2	5	1	8	4	6	7
8	1	7	6	9	4	5	3	2
4	6	5	7	2	3	9	1	8
2	8	4	9	6	7	1	5	3
3	5	6	2	8	1	7	4	9
7	9	1	4	3	5	2	8	6

4	7	6	9	3	5	8	2	1
9	5	2	1	7	8	4	6	3
3	8	1	4	2	6	5	7	9
6	4	5	2	8	9	1	3	7
8	1	3	5	6	7	2	9	4
2	9	7	3	1	4	6	5	8
1	6	8	7	9	2	3	4	5
7	3	4	6	5	1	9	8	2
5	2	9	8	4	3	7	1	6

6	5	7	8	1	9	4	3	2
2	3	9	4	6	5	8	1	7
8	4	1	3	7	2	6	5	9
4	6	2	1	8	7	5	9	3
3	7	5	9	4	6	1	2	8
9	1	8	2	5	3	7	4	6
7	2	4	5	9	8	3	6	1
1	8	3	6	2	4	9	7	5
5	9	6	7	3	1	2	8	4

1	2		5			3	6	
3					9		2	
		7	2		8			4
	1	9				8	7	3
4		3	8	9	7			1
		2	3	5		4		
							8	7
8	5			1	6	9		
2			9	8		1	4	

	8		5					
						3		7
		4		6				
		3		4			5	
	4		8		2	9		
7								6
					4	1		
9		5		7				3
	1		9				6	

		9		5		2		
5								4
			9		7			
			2		4			
1								5
		3		1		6		
	3	5		6		7	2	
	1							8
	7	4		8		5	1	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
1	լ	ա	կ	ո	բ	կ	ո	ջ	ո	լ	ե	ա	ն		
2	ա	լ	ա	ր	տ		գ	ա	ի	ա	ս	ր	ա	ի	
3	կ	ա	ր	թ	ա	գ	ե	ն		ք	ա	տ	ր	ա	կ
4	ո	ր		ա	ի	ե	ղ	ա	տ	ե	ս		դ	ր	օ
5	ք		ն	կ	ա	տ	ե	լ		թ	ե	ժ		ա	շ
6	կ	ա	ր	ա	լ	ա	ն		ս	ա	ր		ա	գ	ի
7	ա	գ	ա	պ		շ		գ	ի	ծ		պ	ն	ա	կ
8	ր	ա	ն		շ	ե	կ		գ	ի	գ	ա	ն	տ	
9	ա	տ		գ	ա	ն	ա	գ	ա	ն		տ	ա		ի
10	պ	ե	ղ	ե	լ		լ	ի	ծ		լ	ու	խ	ա	լ
11	ե	լ	ու	ն		կ	ա	ն	ե	փ	ու	ի	ա	տ	
12	ն		շ	ի	կ	ա	ց	ու	մ		խ	ա	տ	ե	ր
13	ց	պ		թ	ա	կ	ե	մ		ի	ա	ս	ե	լ	ի
14		ե	լ		շ	ա	խ		կ	ի	ն		ս		ա
15	ու	ս	ու	ց	ի	լ		թ	ա	ն	ա	ք		ա	լ

Սու-Ղօ-Քու
 1-9 թվերը տեղադրել հորիզոնական եւ ուղղահայեաց սիւնեակներում այնպես, որ ոչ մի թիւ չկրկնւի ոչ սիւնեակներում եւ ոչ էլ 3x3 տնակներում

Անցեալ համարի պատասխան

اداره نشر فرهنگ
اجتماعی فرهنگی
هنر

سرکیس جانبازیان و نخستین هنرستان باله

انتخابات پارلمانی در ارمنستان

صاحب امتیاز و مدیر مسؤول:
لئون آهارونیان

دبیر تحریریه: روبرت صافاریان

شورای نویسندگان:

کارمن آذریان

لیا خاچکیان

گارون سرکیسیان

آرمینه ملیک ایسرائیلیان

مدیر هنری: لیا خاچکیان

ویراستار بخش فارسی: نسیم نجفی

وب سایت: کاجیک صافاریان

ورزش: آرمان در استپانیان

اشتراک: کاترین یعقوبی

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، بین
ولی عصر و فلسطین، شماره ۱۰۴۸

تلفن: ۶۶۴۹۵۱۸۰

۶۶۴۹۲۶۹۳

تله-فاکس: ۶۶۴۹۵۲۰۸

نشانی وبسایت:

www.hooos.com

وبسایت فارسی:

http://farsi.hooos.com

پست الکترونیکی:

hooos@inbox.com

در این شماره

- ۲ در صفحات ارمنی این شماره هووس
- ۴ از زبان نخستین دانش آموز دبیرستان تماکان تبریز
داجات بقوسیان
- ۶ سرکیس جانبازیان و نخستین هنرستان باله تهران
لیا خاچکیان
- ۸ عکس های آربی موسسیان
- ۱۰ قتل عام ارمنه و بازار سیاست و فرهنگ جهانی
روبرت صافاریان
- ۱۱ معرفی کتاب هویت ارمنه در جهان در معرض تغییر
محمد رسولی
- ۱۳ شاعر ارمنی-ایرانی آرمین گس

بخش ارمنی

- ۲ آغاز ششمین سال انتشار هووس
- ۳ بزرگداشت سالگرد قتل عام ارمنه در مجتمع فرهنگی-ورزشی رافی
- ۴ شب شعرخوانی انجمن ادبی نوجوانان پیونیک
ورژیک محمودیان
- ۵ مصاحبه با عاشق زادوراقلی

انتخابات پارلمانی در ارمنستان ۸

- ۸ نیروهای سیاسی چه می گویند و چه می شنوند؟
- ۱۲ نظام انتخابات اکثریتی / نظام انتخابات تناسبی
- ۱۳ کنگره ملی ارمنی: به هیئت حاکمه غیرقانونی رای ندهید!

- ۱۴ داستان: پرنده تنها
- کولیا در هوانسیان
- ۱۷ مصاحبه با لیلیت پیویان
- لیلیت امیرخانیان
- ۲۰ عکس های نوری بیلگه جیلان
- ۲۲ آشبزی: تیوله
- ۲۳ خانه داری
- کاترین یعقوبی
- ۲۴ ورزش
- آرمان در استپانیان
- ۲۵ سرگرمی

گوشه‌هایی از آن چه در صفحات ارمنی این شماره هویس آمده است

آغاز سال ششم انتشار هویس

نخستین شماره هویس در تاریخ ۲ ماه مه ۲۰۰۷ (۱۲ اردیبهشت ۱۳۸۶) منتشر شد. اکنون با انتشار شماره ۱۲۱، وارد ششمین سال انتشار هویس می‌شویم. با نگاهی به راه سپری شده می‌بینیم که این صد و بیست شماره محصول تلاش چه تعداد کثیری از نویسندگان، مترجمان و هنرمندان بوده است و تا چه اندازه مرهون زحمات همکارانی که کار چاپ و توزیع آن را به عهده داشته‌اند. هویس البته بیش از هر چیز مدیون خوانندگان خود است که با انتقادات، راهنمایی‌ها و تشویق‌های خود، ما را در ادامه راهمان دلگرم ساخته‌اند. امید داریم که در آینده نیز بتوانیم از کمک و همراهی همه این دوستان بهره‌مند باشیم تا در حد توان خود مجله‌ای خواندنی به آن‌ها تقدیم کنیم.

انتخابات مجلس ملی ارمنستان

۱۷ اردیبهشت ماه در ارمنستان انتخابات پارلمانی برگزار می‌شود. نیروهای سیاسی از طیف‌های گوناگون ماه‌هاست خود را برای شرکت در انتخابات و کسب آرا رای دهندگان آماده می‌کنند. نیروهای اصلی صحنه سیاسی کشور از این قرار هستند: حزب هانراپتاکان (جمهوری‌خواه)، حزب حاکم به رهبری سرژ سرکیسیان رئیس جمهور کنونی ارمنستان. این حزب ادعا می‌کند که توانسته است اقتصاد کشور را در شرایط بحران جهانی سر پا نگاه دارد و با وجود اینکه قدرتمند است، توانایی تغییر و اصلاح اشتباهات خود را دارد. وعده انتخابات سالم را می‌دهد، اما به عنوان حزب حاکم تمامی مسئولیت اوضاع معیشت نابسامان مردم، فساد اداری و اقتصادی و ناکامی‌های سیاست خارجی کشور را به دوش می‌کشد. حزب بارگاوای هایاستان (ارمنستان مرفه) به رهبری گاگیک زاروکیان. شریک اصلی حزب جمهوری‌خواه در ائتلاف حاکم. زاروکیان که یکی از ثروتمندترین مردان ارمنستان است روزبه‌روز به وزنه‌مهم‌تری در سیاست داخلی کشور بدل می‌شود. این حزب مدعی است که در ائتلاف حاکم نتوانسته است نقش تعیین‌کننده‌ای در سیاستگذاری‌های اصلی داشته باشد و اکنون می‌خواهد با حضور مستقل در انتخابات پارلمانی وزن خود را در دولت افزایش دهد. این حزب علاوه بر اینکه مسئولیت

رئیس جمهور ارمنستان بعد از فروپاشی شوروی. ائتلافی متشکل از بیش از ده گروه و حزب سیاسی که معتقدند هیئت حاکمه کنونی به کلی فاسد است و باید عوض شود. آن‌ها می‌گویند برای این در انتخابات شرکت می‌کنند که بتوانند با به دست آوردن کرسی‌های پارلمانی بیشتر کار استیضاح رئیس جمهور سرژ سرکیسیان را پیش ببرند. لئون تر پطروسیان از سوی مخالفان متهم است که خود در سال‌های ریاست جمهوری‌اش مبتکر شیوه‌های ناسالم در انتخابات بوده است. علاوه بر این، تر پطروسیان متهم است که در مسئله قره‌باغ و عادی‌سازی روابط با ترکیه هوادار روشی است که بیش از آن که بر واگذاری متقابل امتیاز از دو سو مبتنی باشد، انفعالی و تسلیم‌طلبانه است. حزب کمونیست ارمنستان. این حزب دوران ارمنستان شوروی را یکی از بزرگ‌ترین دستاوردهای تاریخ ارمنستان می‌داند و خواهان برقراری عدالت اجتماعی و برگرداندن ثروت به توده‌های مردم است. فعالیت انتخاباتی این حزب محدود است و لذا انتقاداتی که به آن وارد می‌شود نیز اندک است. اما اعتقاد عمومی بر این است که کمونیسم برای کشوری که در واقعیت نظام شوروی را تجربه کرده است، یک ایدئولوژی ورشکسته است. حزب ژارانگوتیون (میراث) به رهبری رافی هوانسیان، وزیر امور خارجه ارمنستان در نخستین

نابسامانی‌های کنونی را به عنوان شریک حکومت به دوش می‌کشد، با این انتقاد نیز روبه‌رو است که از امور خیریه به عنوان اهمی برای جمع‌آوری رای استفاده می‌کند. حزب اوریناتس یرگیر (سرزمین قانونمند). دیگر شریک حزب جمهوری‌خواه در ائتلاف حاکم. این حزب متهم است که دنباله‌رو حزب رئیس جمهور است و اگر کسی بخواهد از حکومت کنونی پشتیبانی کند، همان بهتر که به حزب جمهوری‌خواه رای بدهد. دانشناکوتیون (فدراسیون انقلابی ارامنه). حزب قدیمی و مقتدر دیاسپورای ارمنی که به سبب سیاست آشتی‌ناپذیری با ترکیه و مخالفت با سازش سیاسی در مسئله قره‌باغ مشهور است. دانشناکوتیون نیز تا زمان امضاء پروتکل‌های بازگشایی مرز میان ارمنستان و ترکیه در ائتلاف حکومتی حضور داشت، اما از آن زمان تمام کوشش خود را به کار گرفته است تا به عنوان نیروی سیاسی اپوزیسیون شناخته شود. وعده‌های انتخاباتی حزب حول رفاہ اجتماعی و بهبود اقتصادی وضعیت معیشت مردم و افزایش آزادی‌های سیاسی و انتخابات عادلانه دور می‌زند و در اجتماعات انتخاباتی آن کمتر سخنی از سیاست خارجی و مخالفت با بازگشایی مرزها و از این قبیل به میان می‌آید. های آژگائین کنگرس (کنگره ملی ارمنی یا «هاگ») به رهبری لئون تر پطروسیان نخستین

کرده است. پیپویان گیتار می‌نوازد، اما می‌گوید که چون نوازندگی خودش راضی‌اش نمی‌کرده، به تدریج از همراهی نوازندگان دیگر نیز بهره گرفته است. او از امکانات موسیقایی کامپیوتری نیز بهره می‌گیرد. رشته تحصیلی پیپویان معماری است و هم اکنون در دانشگاه دولتی ایروان معماری و هنر تدریس می‌کند. پیپویان می‌گوید از تدریس و کار با دانشجویان و جوانان لذت می‌برد، اما قصد دارد هرچه زودتر کار دانشگاه را کنار بگذارد و تمام انرژی خود را صرف کار خلافت در زمینه موسیقی بکند. در مصاحبه اختصاصی با هویس، پیپویان به تفصیل درباره تجربیات و نظرات خود صحبت کرده است.

عکس‌های نوری بیلگه جیلان

نوری بیلگه جیلان را این روزها همه سینمادوستان می‌شناسند. با موفقیت فیلم‌های سه میمون، روزی روزگاری در آناتولی و دیگر آثار سینمایی او در جشنواره‌های بین‌المللی مانند کن و برلین، او امروز مشهورترین فیلمساز ترکیه است. اما کمتر می‌دانند که او پیش از فیلمسازی عکاس بوده است و حال و هوای فیلم‌های او بسیار متأثر از فضاهایی هستند که در عکس‌هایش خلق کرده است. در این شماره هویس تعدادی از عکس‌های او از مجموعه «ترکیه سینما اسکوپ» برگرفته از سایت عکاسی او برای آگاهی خوانندگان به چاپ رسانده‌ایم.

و فارسی تبدیل می‌شود که باید خواند. اگر عمری باقی باشد در یکی از شماره‌های آینده شاید سراسر آن را ترجمه کردیم به فارسی.

مصاحبه با لیلیت پیپویان

لیلیت پیپویان از آن دسته خوانندگان ارمنی است که محبوبیت زیادی میان روشنفکران و علاقه‌مندان جدی‌تر موسیقی دارد. پیپویان هم اشعار خود را می‌خواند و هم کارهای فولکلور قدیمی را. برخی از این ترانه‌های فولکلور مشهورترند و برخی دیگر را خود در پژوهش‌های موسیقایی کشف و تدوین

سال‌های ریاست جمهوری تر پتروسیان. این حزب می‌کوشد خود را به عنوان حزبی مستقل و مخالف حکومت که با جریان کنگره ملی به رهبری تر پتروسیان تفاوت دارد، تثبیت کند.

انتخابات روز ششم ماه مه که پیش‌بینی می‌شود به طور نسبی انتخابات سالمی باشد، نشان خواهد داد که مردم به کدامیک از این نیروهای سیاسی بیشتر اعتماد می‌کنند.

زادوراقلی و نام‌های خانوادگی ارمنی

نام‌های خانوادگی نمایندگان منتخب ارمنه در انتخابات اخیر مجلس شورای اسلامی موضوعی است که مصاحبه خیرنگار ما با عاشق زادوراقلی روی آن متمرکز شد. پرسش ما از زادوراقلی که اشعار نغزش هر از گاهی زینت‌بخش صفحات «هویس» اند به یکی از برنامه‌های تلویزیون شانت مربوط می‌شد که در آن کارشناسان به بررسی این موضوع پرداخته بودند که از دو کلمه «عاشق» و «گوسان» کدام یک ارمنی است و برای اینکه ارمنی را پاس بداریم (فکر نکنید فقط فارسی را پاس می‌داریم) کدام یک را باید به کار ببریم. زادوراقلی اول بحث را کمی فلسفی می‌کند و ما را به گفته سعدی ارجاع می‌دهد که «دروغ مصلحت‌آمیز به از راست فتنه‌انگیز»، اما به هر حال توضیح می‌دهد که هر دو کلمه یادشده ارمنی هستند و هیچ جای نگرانی نیست. اما نام خانوادگی نمایندگان ارمنی مجلس: بگلریان و خانلریان. یکی بگ و دیگری خان. و زادوراقلی همین را دلیل این می‌گیرد که با این عنوان دیگر نیاز به رقیب جدی در انتخابات منتفی بوده است و کسانی که به دلیل نبودن حریف در انتخابات ارمنه گفته‌اند این انتخابات دموکراتیک نبوده است، سخت در اشتباهند. وقتی صحبت برخی مطالب به مطبوعات ارمنی و سردبیران آن‌ها پیش می‌آید، معلوم می‌شود که نام‌های آن‌ها هم همه غیرارمنی‌اند: سرداریان، کشیشیان، صافاریان. و بالاخره این پرسش مطرح می‌شود که زادوراقلی از اینکه پسوند نامش با وزیر امور خارجه ترکیه داووداقلی یکی است چه احساسی دارد. زادوراقلی از رو نمی‌رود و می‌گوید این داووداقلی هم باید از ارمنه پنهان ترکیه باشد. خلاصه کار بیخ پیدا می‌کند و مصاحبه به یک بررسی زبانشناختی ناب درباره ریشه‌های ارمنی نام‌های ترکی و عربی

از زبان نخستین دانش آموز دبیرستان تماکان تبریز

داجات بقوسیان

آقاجانیان وارسنیک
آفتاندیلیان وارسنیک
ملیک سرکیسیان آستغیک
تراوهانیان سیرانوش
گریگوریان آدام
گریگوریان آکسان
گریگوریان هایک
یگانیان تیگران
یغیازاریان ایسرائل
غریبیان هراند
ترهاکویپیان آشوت
میناسیان آشوت

بهترین خاطره من از دوران دبیرستان، سفر تفریحی ما به قفقاز بود. در سال تحصیلی ۱۱-۱۹۱۰، ما گروهی از دانش آموزان پسر کلاس سوم و چهارم تصمیم گرفتیم در تعطیلات تابستان به ارمنستان غربی یا قفقاز سفر کنیم. سراسر آن سال در تدارک بودیم و با برگزاری مهمانی‌های روزانه و شبانه و بازی‌های بخت آزمایی، بالاخره کمی پول جمع کردیم. پس از مدتی سبک و سنگین کردن، تصمیم گرفتیم به قفقاز برویم. دخترها شرکت نکرده بودند. در تابستان سال ۱۹۱۱ گروه ۱۲ یا ۱۴ نفره ما به سرپرستی چهار

تصدی مدیریت مدرسه دعوت شد. او با یک خانم سویسی به نام یوردانس ازدواج کرده بود. هونان اصلتا از موژانبار (روستایی ارمنی نشین در نزدیکی تبریز) بود. تحصیل کرده سویس بود و همان جا هم زندگی می‌کرد. او مردی خاص و پرهیبت و بی‌اندازه مهربان، اما بسیار جدی بود. ما صبح‌ها هر قدر هم زودتر به مدرسه می‌رفتیم باز هم می‌دیدیم او پیش از ما آمده و در گوشه‌ای از بوستان به تندی قدم می‌زند. در حین قدم زدن به دانش آموزانی که وارد می‌شدند نگاهی تند و نافذ می‌انداخت.

خانم هوردانس ارمنی را روان صحبت می‌کرد. زنی بلند بالا و پرعطوفت و مهربان بود و چهره‌ای خندان داشت. زبان فرانسه تدریس می‌کرد و به دخترها بافتنی و دوخت و دوز یاد می‌داد. هونان تاریخ عمومی تدریس می‌کرد. مردی بود آکنده از ایده‌آل‌های والا و با همین ایده‌آل‌ها زندگی می‌کرد. دانش آموزان عمیقا به او احترام می‌گذاشتند و دوستش داشتند، و در عین حال از او حساب می‌بردند.

در آن زمان آقای پیونیان مدیر مدرسه «هایکازیان-تاماریان» بود و در دبیرستان نیز شیمی و فیزیک تدریس می‌کرد. دبیری متخصص با تجربه‌ای چندین و چند ساله، و مدیری توانا بود. اما هیچ‌گاه نتوانست با دانش آموزان ارتباط عاطفی برقرار کند. او بسیار خشک و رسمی بود.

در سال تحصیلی ۱۲-۱۹۱۱، ما سال آخر دبیرستان بودیم. بر اساس تصمیم شورای دبیران و هیأت‌امنا، فارغ‌التحصیلان موظف بودند امتحان نهایی بدهند. دوستان ما با امتحان موافق نبودند و مخالفت می‌کردند. من معتقد بودم مخالفت ما بی‌جا است. آقای هونان نیز بسیار غمگین بود. برای من کاری جور شده بود و می‌بایست به زودی از تبریز می‌رفتم. به همین خاطر برای گرفتن مدرک قبول کردم که امتحان بدهم. آرزوی من ادامه تحصیل بود. دوشیزه سیرانوش تراوهانیان که بعدها خانم ساگینیان شد نیز با من امتحان داد.

این‌ها نام فارغ‌التحصیلان سال ۱۹۱۱-۱۹۱۲ (شامل چهار دختر و هشت پسر) است:

من در سال ۱۹۰۹ از مدرسه ابتدایی هایکازیان - تاماریان در محله لیلای تبریز فارغ‌التحصیلان شدم. این برایم یک خوش‌اقبال بود، زیرا می‌گفتند قرار است در سال تحصیلی ۱۰-۱۹۰۹ یک مدرسه متوسطه افتتاح شود و فارغ‌التحصیلان دو مدرسه ابتدایی لیلای و قلعه (دو محله ارمنی نشین تبریز) در آن‌جا تحصیل کنند.

بوستان دبیرستان در آن زمان باز شده بود، اما هنوز خبر موثقی از افتتاح مدرسه نبود.

ما دانش آموزان مدرسه هر روز در بوستان جمع می‌شدیم و بی‌صبرانه منتظر می‌ماندیم تا خبر افتتاح مدرسه را بشنویم. روزی شنیدیم که ثبت نام شروع خواهد شد. از صبح زود به بوستان رفتیم و منتظر شدیم تا هیأت‌امنا آمد. اسقف کارایت ترمگردیچیان که هیکل تنومندی داشت در جلو، و اعضای هیأت‌امنا در پشت سر وی حرکت می‌کردند. آن‌ها آمدند و در اتاق دست چپی طبقه اول نشستند. ما هم کمی دورتر پشت پنجره جمع شدیم. کمی بعد آقای مسروب ترهاکویپیان از اعضای هیأت‌امنا مدرسه جلوی پنجره ظاهر شد و با اشاره دست کسی را فراخواند. به نظر آمد که مرا صدا می‌زند. بلافاصله پیش رفتم و وارد اتاق شدم. آقای مسروب نام من و پدرم و نام خانوادگی‌ام را پرسید و در دفتر ثبت کرد. بدین سان من نخستین دانش آموزی شدم که در دبیرستان خلیفه‌گری ثبت نام کرد. سپس دوستانم یکی یکی رفتند و ثبت نام کردند.

این کار چند روز ادامه یافت. نزدیک به چهل پسر و دختر از دو محله ثبت نام کردند. بخشی از آن‌ها فارغ‌التحصیلان سال تحصیلی ۸-۱۹۰۷ مدرسه ابتدایی بودند که به خاطر نبود دبیرستان متوسطه یک سال از تحصیل باز مانده بودند.

نخستین مدیر مدرسه، خورن یرتسیان نام داشت که تحصیل کرده آلمان بود. دو دبیر بودند به نام‌های هایک هواگیمیان و همسرش که دبیر زبان فارسی بود و روزانه یک ساعت می‌آمد و درس می‌داد. دخترها زبان فارسی نمی‌خواندند و در ساعاتی که پسرها کلاس فارسی داشتند کارهای دستی انجام می‌دادند.

در سال دوم، آقای هونان داوتیان برای

ملت خود و احترام به همه انسان‌ها را دمید و در دل‌های ما بذر وفاداری و شرافت کاشت. این اعتقادات شریف در امواج متلاطم طوفان زندگانی در نهاد ما پاک و دست نخورده باقی ماندند.

ترجمه: گارون سرکیسیان

کردیم. از تفلیس به جلفا آمدیم تا به تبریز بازگردیم. اکنون که پس از گذشت سال‌ها به گذشته‌نگاهی می‌اندازم، می‌بینم آن مدرسه خلیفه‌گری چیزهای بسیاری به ما داد. به ما پایه‌ای قوی برای تحصیل و پیشرفت داد، روح ما را با اعتقاداتی والا و شریف سیراب کرد، در جان ما عشق به

تن از دبیران: آقایان پیونیان، آرتاشس نظریگیان، آرمناک مگردیچیان و یک نفر دیگر که نامش را متأسفانه به یاد ندارم از تبریز راه افتادیم. نخست به ایروان رفتیم که جمعیت آن ۵۶ هزار نفر بود، نیمی ارمنی و نیمی ترک آذربایجانی. در مدرسه خلیفه‌گری ایروان منزل کردیم. عالی جناب اسقف خورن رهبر آن خلیفه‌گری بود. او ما را با مهربانی پذیرفت. پس از یک هفته گردش در ایروان با درشکه به اجمیادزین رفتیم. آن جا ما را در ساختمان مخصوص مسافران و مهمانان ارجمند جای دادند. معاون کاتولیکوس یک روحانی بود به نام سورنیان. در آشتاراک، اوشاکان، موقتی، زوارتنوتس و جاهای دیگر گردش کردیم.

سپس به آنی رفتیم. پروفسور نیکولا یوس مار در آن جا اکتشافاتی انجام می‌داد. همراه او جوانی بود به نام اوربلی، که بعدها عضو آکادمی علوم شد. از موزه آنی دیدن کردیم و نیکولا یوس مار به زبان ارمنی قدیم به ما توضیحاتی داد. از آنی به تفلیس رفتیم. ما را در ساختمان زوبالف جای دادند که در طبقه دوم آن خانه سالمندان بود و طبقه سوم به مسافران اختصاص داشت. در تفلیس نیز از موزه‌ها، تئاترها، کلیساها، باغ گیاه‌شناسی، سیرک و بسیاری جاهای دیگر دیدن

هیأت نویسندگان کتاب: نشسته‌ها (از راست به چپ): داجات بقوسیان، آشوت مرادخانیان، آرام گارونه. ایستاده‌ها: آرمناک ملیک آبراهامیان، وارتان هاروتونیان، آرام مردایان و هایک اوهانیان.

سرکیس جانبازیان و نخستین هنرستان باله تهران

لیا خاچیکیان

نوجوانی سرکیس جانبازیان

قلبی در گذشت، در حالی که هنوز کارهای ناتمام بسیار داشت. دختر وی آناهید جانبازیان

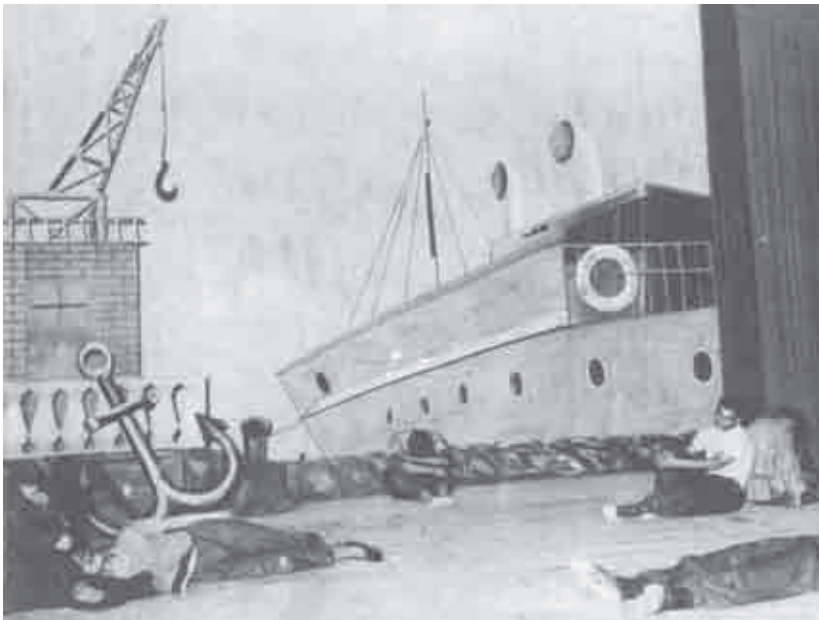
در سال ۱۹۳۸ به ایران مهاجرت کرد و ابتدا مقیم قزوین و سپس تهران شد. سال ۱۳۲۰ هنرستان رقص تهران را تأسیس کرد و گروه‌های رقص زیادی را رهبری و کارگردانی نمود و شاگردان بسیاری را تعلیم داد. از ویژگی‌های کار جانبازیان این است که به باله کلاسیک و رقص‌های فولکلور بسیار اهمیت می‌داد و هر دوی این‌ها را در برنامه‌های درسی خود جای می‌داد. و در برنامه‌های نمایشی خود باله و رقص‌های ایرانی و ارمنی را هم اجرا می‌کرد. همچنین علاقه بسیاری به اجرای پوئم - سیمفونی داشت و گفته می‌شود نخستین اجرای پوئم - سیمفونی در ایران توسط وی کارگردانی و اجرا شده است. کاری که متشکل بوده از بخش‌هایی از سمفونی فواره باغچه‌سرای.

جانبازیان در سن پنجاه سالگی در اثر سکته

نام جانبازیان در میان هنرمندان، مربیان و علاقمندان به هنر رقص و باله، نام آشنایی است. بسیاری از دست‌اندرکاران این هنر هنوز یکی از افتخارات‌شان شاگردی در مکتب جانبازیان‌ها (سرکیس جانبازیان و دخترش آناهید) است.

خانواده جانبازیان مقیم ارمنستان بوده‌اند. پدرش از ارمنه وان و مادرش از ارمنه ارزروم بوده و سرکیس جانبازیان در سال ۱۹۱۳ در شهر آرمایر ارمنستان به دنیا آمده است. جانبازیان پس از آن که تحصیلات ابتدایی خود را در زادگاهش تمام کرد برای ادامه تحصیل در رشته مورد علاقه‌اش به سن پترزبورگ رفت و از هنرستان باله و آگانو به عنوان سولیست، کارگردان و مربی رقص فارغ‌التحصیل شد. بعد تحصیلاتش را در رشته ژیمناستیک در دانشگاه ورزش لسزاف به پایان رساند.

صحنه‌ای از پوئم - سمفونی فواره باغچه‌سر/ به کارگردانی و هنرمندی جانبازیان سال ۱۹۴۹

صحنه‌ای از گل فروش چینی که در سال ۱۹۵۴ در تالار فرهنگ اجرا شد

ادامه‌دهنده راه وی بود. اگر چه آن‌ها در زمان فوت پدر فقط یازده سال سن داشت ولی از آنجایی که از سن سه سالگی همواره در برنامه‌های درسی و اجراهای نهایی هنرستان باله تهران حضور داشت و تعالیم بسیاری از پدرش دریافت می‌داشت پس از فوت پدرش برای ادامه تحصیل عازم ارمنستان شد و لیسانس خود را در رشته تدریس باله و رقص‌های فولکلور دریافت کرد. سپس به تهران بازگشت و شاگردان بسیاری تربیت کرد.

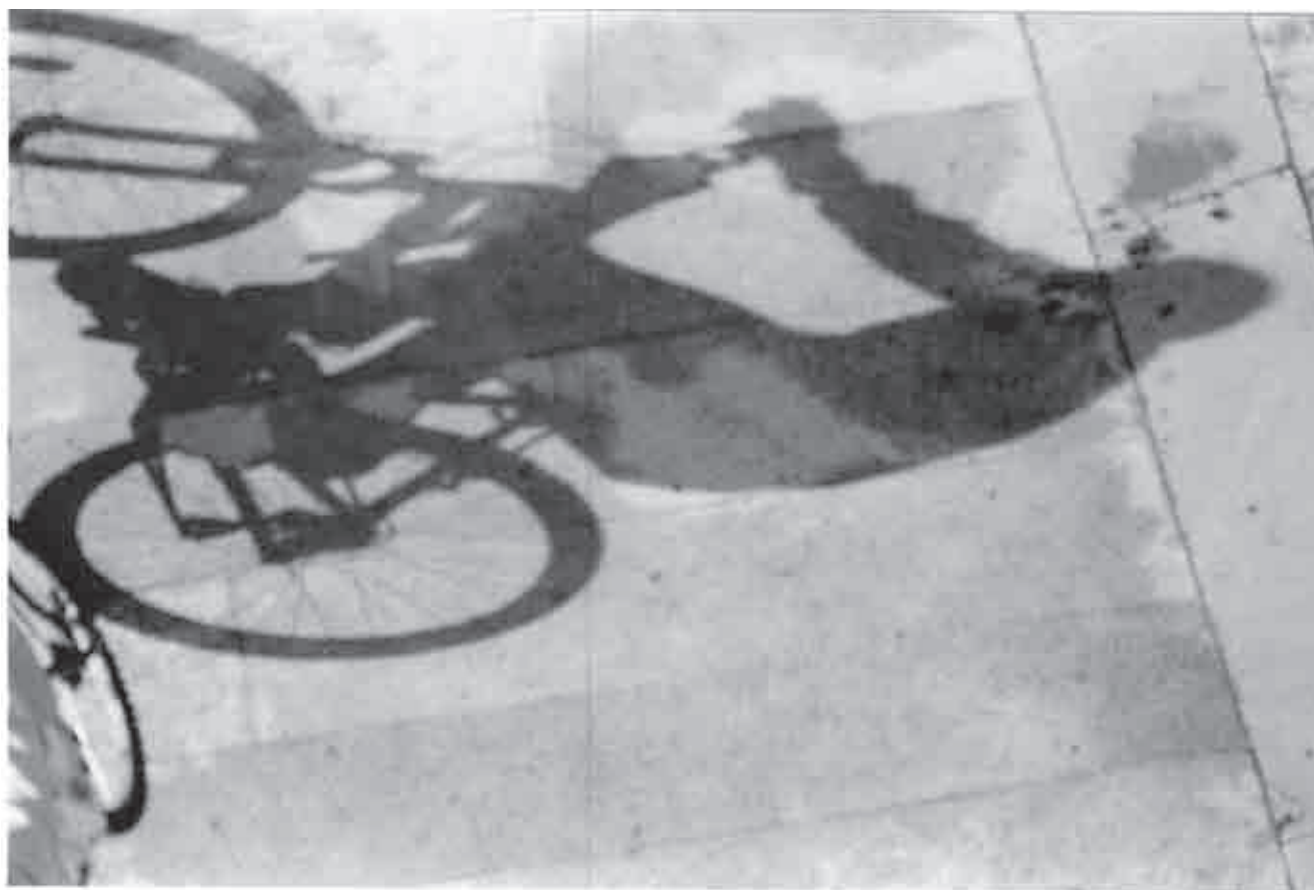

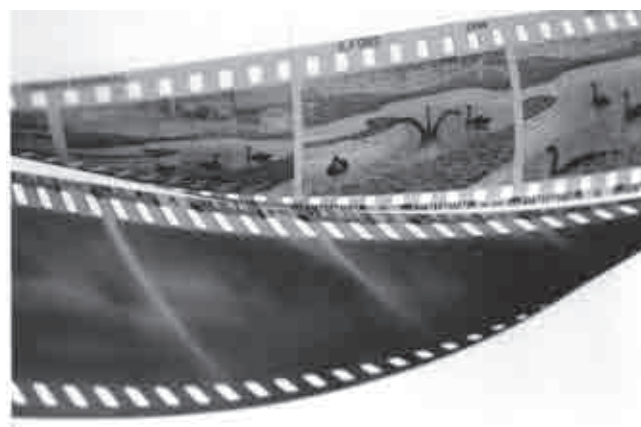
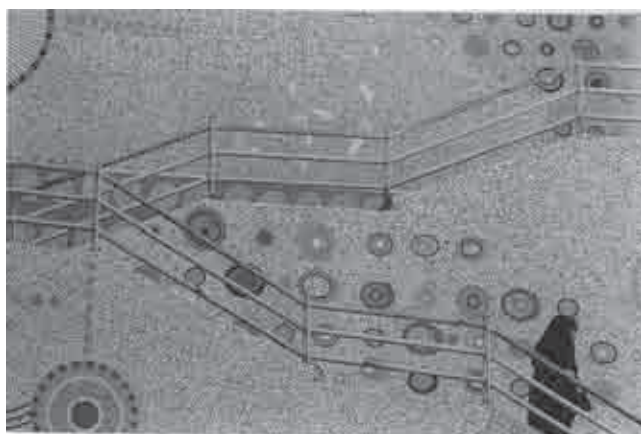
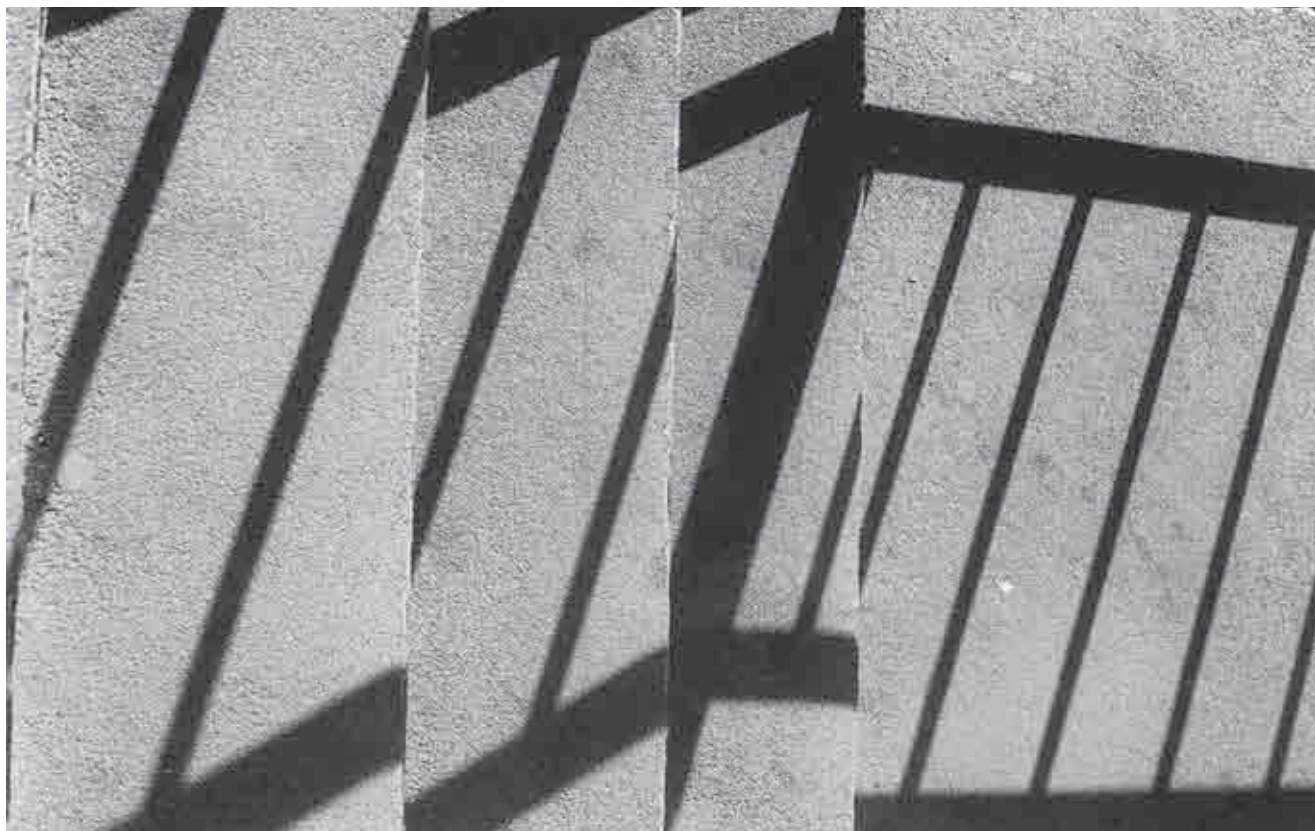
عکس‌های آربی موسسیان

از عکس‌های او را به نظر خوانندگان هویس می‌رسانیم.

را دایر کرده و خود به عنوان ترانه‌سرا، خواننده و آهنگ‌ساز در آن فعالیت می‌کند. نزد رافی آوانسیان عکاسی آموخته و عشق خاصی به عکاسی سیاه و سفید دارد. در این جا تعدادی

آربی موسسیان درس حسابداری خوانده، اما فکر و ذکرش موسیقی و هنر است. سی‌ودو سال دارد و اکنون سیزده سال است گیتار می‌نوازد و می‌خواند. با دوستانش گروه پاپ/ولد فرزندز

قتل عام ارمنه و بازار سیاست و فرهنگ جهانی

روبرت صافاریان

آشکارا نسل‌کشی ارمنه به یکی از اقلام بازار سیاست و فرهنگ رسانه‌ای جهان تبدیل شده است. موضوعی است که مخاطب دارد و این روزنامه و آن تلویزیون و آن یکی سایت با پرداختن به آن می‌توان مخاطب (و آگهی) جذب کند. موضوعی است که این یا آن رئیس جمهور می‌تواند برای به دست آوردن رای جامعه ارمنی کشورش روی آن حساب کند و اهرمی است در دست سیاستمداران کشورهای گوناگون تا از یک سو در معادلات سیاسی خود با استفاده از آن هر گاه که لازم باشد بر ترکیه فشار بیاورند و از سوی دیگر هر گاه که منافع ملی‌شان اقتضا می‌کند (که با توجه به اهمیت استراتژیک غرب با ترکیه اکثراً هم اقتضا می‌کند) زیر قول‌ها و قرارهای شان بزنند.

و در این هیاهوی رسانه‌ای کمتر کسی به رنجی می‌اندیشد که قربانیان فاجعه متحمل شدند. کمتر کسی نگران این است که چه باید کرد که آن رنج و فاجعه تکرار نشود. ترکیه می‌تواند با یک عذرخواهی درست و حسابی نشان دهد که توانایی روبه‌رو شدن با گذشته صفحات تاریخ خود را دارد، اما این کار را نمی‌کند، چون اندیشه ایدئولوژیک ناسیونالیزم ترک‌گرا هنوز در سطوح بالای حاکمیت آن غالب است. در عوض، بسیاری از روشنفکران ترک، همان‌ها که یکی دو سال پیش با راه انداختن یک کمپین اینترنتی از ارمنه بابت رنجی که بر آن‌ها رفته است پوزش طلبیدند، نشان داده‌اند که این توانایی را دارند. در میان ارمنه، هراند دینک، روزنامه‌نگار شجاعی که در ترکیه زندگی می‌کرد و درباره قتل عام ارمنه می‌نوشت، نشان داد که گفت‌وگوی مستقیم با مردم ترکیه راه حل مسئله است. دینک ترور شد و جان خود را در راه روشی گذاشت که می‌اندیشید می‌تواند به کینه‌ها خاتمه دهد. اما از دیگر سو، در روز تشییع جنازه او صدها هزار نفر از مردم و روشنفکران ترکیه به خیابان‌های استانبول آمدند و خطاب به قاتلین او فریاد زدند «ما همه دینک هستیم، ما همه ارمنی هستیم». سرنوشت شناسایی و عدم شناسایی کشتار ارمنه به این بستگی دارد که کدام فرهنگ غالب خواهد شد: فرهنگ قاتلین دینک یا فرهنگ هواداران راه او.

از انتخاب شدن، البته این کار را نکرد. اما هر سال روز بیست و چهارم آوریل، برای ارمنه پیام همدردی می‌فرستد. و حالا کار ارمنی‌ها و ترک‌ها شده است این که بنشینند پای تلویزیون و ببینند بالاخره آقای رئیس جمهور کلمه genocide را در پیامش به کار می‌برد یا نه. اوپاما از کلمه ارمنی «یقرن» yeghern استفاده می‌کند. معنی این کلمه بلا، مصیبت، کشتار و جنایت است. ارمنه به طور سنتی کوچ اجباری و کشتار بزرگ سال‌های جنگ جهانی نخست را «متس یقرن» می‌نامیدند، اما اکنون خواهان این هستند که رئیس جمهور آمریکا از واژه نژادکشی استفاده کند.

همین چند ماه پیش قانون مجرمیت انکار نسل‌کشی در مجلس ملی و مجلس سنای فرانسه رای آورد. کافی بود سارکوزی رئیس جمهور فرانسه بلافاصله طرح را امضا کند تا بدل به قانون شود. اما او این کار را نکرد تا تعدادی از نمایندگان دو مجلس آن را به دادگاه قانون اساسی فرانسه ببرند. بیشتر آن‌ها منکر نسل‌کشی ارمنه نبودند، بلکه اصولاً با تصویب قانون درباره رویدادهای تاریخی را کار پارلمان‌ها نمی‌دانستند در تمام مدتی که این طرح میان مجلسین فرانسه در رفت و آمد بود رسانه‌های ترک و ارمنی در سراسر جهان پر بودند از خبرهای آن. حالا سارکوزی گفته است که طرح تازه‌ای تدوین خواهد کرد و به مجلس خواهد فرستاد.

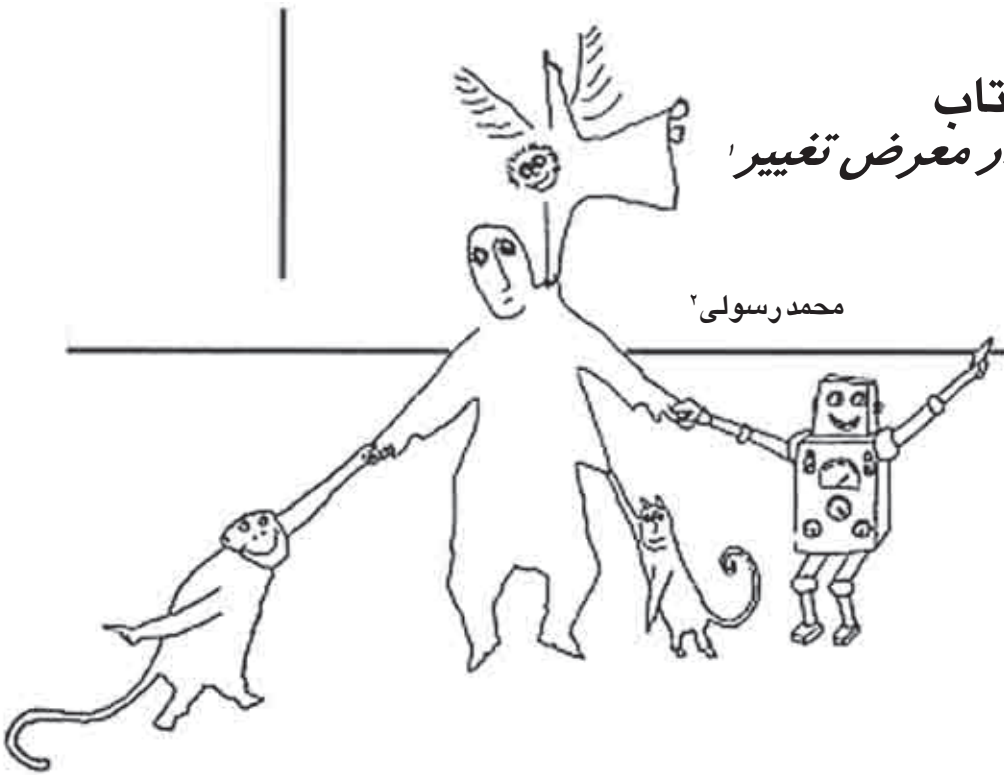
چند سال پیش، وقتی فیلم آرارات، ساخته فیلمساز ارمنی-کانادایی اتوم آگویان درباره قتل عام ارمنه تازه اکران شده بود، ای‌میل‌هایی از دوستانم دریافت می‌کردم که دعوت می‌کردند به فلان سایت بروم و به نفع آرارات رای بدهم. می‌گفتند ترک‌ها دارند رای منفی می‌دهند، ما هم باید متقابلاً به فیلم رای مثبت بدهیم. به دوستانم می‌نوشتم اما من فیلم را ندیده‌ام، می‌گفتند مهم نیست، ما هم ندیده‌ایم، آن‌ها هم ندیده‌اند.

فلان کانال ماهواره‌ای فیلم مستندی درباره نسل‌کشی ارمنه پخش می‌کند. خبر پخش این فیلم هیجانی در میان ارمنه به وجود می‌آورد و بخصوص در فضای اینترنت همه به هم و به دیگران توصیه می‌کنند فیلم را ببینند. در زمان پخش فیلم قانون تخطئه‌ناپذیر تلویزیون‌ها اعمال می‌شود. وسط تصویرهای کودکان گرسنه و زمین‌های پوشیده از جسد، سه بار فیلم قطع می‌شود و آگهی شکلات و شامپو و لودگی‌های یک کم‌دین مشهور همان تلویزیون پخش می‌شود. برای تلویزیون، قتل عام ارمنه هم برنامه‌ای است مثل هزاران برنامه دیگر.

اوپاما در جریان رقابت‌های انتخاباتی خود قول داده بود که در صورت انتخاب کشتار ارمنه را به عنوان نسل‌کشی (یا نژادکشی، جنوساید genocide) به رسمیت خواهد شناخت. بعد

نگاهی به کتاب هویت ارامنه در جهان در معرض تغییر^۱

محمد رسولی^۲

تحقیق و نوشتن در رابطه با مسائل هویتی، مسأله‌ای بسیار نفسگیر است. به یک معنا، هر گونه بررسی در این زمینه، به سرعت با زندگی اعضای صاحب فرهنگ تحت بررسی ارتباط می‌یابد که به دلیل پیشینه شخصی‌شان اصرار بر این دارند که قدم پیش بگذارند و خودشان بر روی آن کار کنند. هنگامی که محقق شروع به کار روی مؤلفه‌های هویتی ارامنه می‌کند متوجه می‌شود که مسأله تعریف پارامترها و عوامل دسته‌بندی‌کننده هویت ارامنه کاری دشوار است. هدف لئون آبراهامیان^۳ از نوشتن این کتاب نیز فائق آمدن بر همین دشواری‌ها و پیچیدگی‌های موجود در تحقیقات هویتی است.

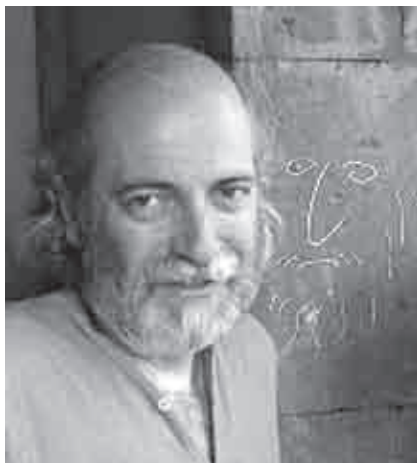
لئون آبراهامیان بررسی تکوین هویت ارامنه در ارمنستان معاصر را با یک نگاه انسان‌شناسانه می‌دهد. برای نیل به این مقصود، عوامل مختلف تأثیرگذار بر هویت ارامنه پس از سقوط اتحادیه جماهیر شوروی را کاوش می‌کند. نویسنده این کتاب هر یک از عوامل شکل دهنده هویت ارامنه را به منزله «مسیری در باغ» می‌بیند و از این منظر است که می‌خواهد میزان تأثیرگذاری این «مسیرها» را روی ساخت و تعریف هویت ارامنه - از زبان خودشان - بسنجد. یکی از وجوه تمایز این کتاب نسبت به دیگر کتبی که در سالیان اخیر در این زمینه نوشته شده این است که این کتاب به جای بررسی مؤلفه‌های هویتی «ارامنه در دیاسپورا» به بررسی این مؤلفه‌ها در جمهوری ارمنستان می‌پردازد. به همین منظور و برای روشن تر شدن موضوع مورد بررسی، نویسنده درباره موضوع دوگانگی ارمنیان ساکن در ارمنستان و ارمنیان ساکن در خارج کشور، در انتهای کتاب فصلی جداگانه می‌نویسد. نویسنده به شانزده «مسیر» متفاوت در تشکیل هویت ارامنه اشاره می‌کند (از جمله نام‌گذاری، زبان، موسیقی، اعتقادات، خشونت، اماکن تاریخی، سنت و...). مشکلی که در طبقه‌بندی عناصر هویتی به وجود می‌آید این است که برخی از این مسیرها شباهت فراوانی به هم دارند (به عنوان مثال مسیرهای نام‌گذاری و نام‌گذاری مجدد، مسیر سلطنتی، مسیر نیاکان و یا مسیر پیش از تاریخ). در حالی که باید زیرمسیرهای متعددی در آن‌ها

تقریباً جدید هستند، و نویسنده کتاب نیز تمام توان خود را به منظور واکاوی آن‌ها به کار می‌برد. به عنوان نمونه، وی از دو موسیقی «رایبز» جدید و «رایبز» کهنه صحبت می‌کند و این که این دو موسیقی چه‌گونه هویت ارامنه جدید را ساخته است. در جریان ساخته و پرداخته کردن مفاهیمی که به نوعی با هویت سر و کار دارند تمام حواس نویسنده متوجه این است که در کنار ریشه‌یابی آن‌ها کاربرد آن‌ها در موقعیت‌های گوناگون را هم شرح دهد. نویسنده به خوبی بسیاری از واژه‌گان کاربردی در زبان ارمنی را ریشه‌یابی کرده و تا جایی که امکانش

گنجانده شود. البته نویسنده در انتهای کتاب در این باره توضیح می‌دهد که آن چه وی به عنوان «باغ» و یا «مسیر» به کار برده است در نهایت می‌تواند به عنوان هزارتویی از عوامل همپوشان و متقاطع تأثیرگذار بر هویت ارامنه در نظر گرفته شود.

زبان این کتاب در جاهایی پیچ می‌خورد و مخاطب را به دردرس می‌اندازد. این مسأله بیشتر ناشی از ویراستاری ضعیف این کتاب به نظر می‌آید. در جاهایی کتاب انسجام کافی ندارد و خواننده نمی‌تواند مطلب را دنبال کند، و در جاهایی نیز ایده‌ها به درستی منتقل نمی‌شوند، که به نظر می‌رسد این مشکل ناشی از ترجمه کلمه به کلمه کتاب (از ارمنی به انگلیسی) باشد.

بسیاری از منابعی که در این کتاب استفاده شده‌اند روسی بوده و یا این که به چهره‌های آشنای غربی ارجاع شده‌اند (آندرسون بندیکت، ویلیام سافران و...). اگرچه این انتخاب در نگاه اول یک عیب به حساب می‌آید ولی از یک جهت بینش مناسبی نسبت به فضای آکادمیک روسیه و شوری سابق در رابطه با هویت، زبان و تاریخ فراهم می‌کند. یکی از مزایای این کتاب آن است که نویسنده جهت روشن کردن برخی ظرافت‌ها از داستان‌های جالب استفاده می‌کند. با این کار نویسنده نگاهی اجمالی بر حوادث ارمنستان تحت کنترل شوروی می‌اندازد و نیز این واقعیت که آن‌ها چه‌گونه هویت‌های جدیدشان را در معرض نمایش می‌گذاشتند. برخی از «مسیر»های تأثیرگذار بر هویت ارامنه

لئون آبراهامیان

بوده آن‌ها را به اجزای تشکیل دهنده‌شان تقسیم می‌کند. به این ترتیب، مخاطب به راحتی می‌تواند تکوین واژه‌گان ارمنی را دریافته و آن‌ها را در مقابل کاربرد روزمره آن‌ها قرار دهد. در نتیجه، مخاطب به راحتی متوجه می‌شود که این واژه‌ها چه‌گونه در میان مردمی که می‌خواهند هویت‌شان را از خلال این واژه‌گان به تصویر بکشند، در گذر زمان، تغییر معنا پیدا کرده‌اند.

اگر نویسنده از تئوری‌ها و مفاهیم مربوط به نقش توسعه‌ی دولت‌محور در تکوین هویت‌ها استفاده می‌کرد، قطعاً کتاب ظرفیت بسط یافتن و

پرداختن بیشتر به جزئیات را می‌داشت. دیگر این که نویسنده این کتاب می‌توانست با ترسیم تمایز روشن بین «مسیر»های گفته شده در شکل‌گیری هویت، دقت بیشتری به آن ببخشد. اما جدای از نقائصی که به آن اشاره کردم این کتاب از کتبی است که می‌تواند به حال کسانی که به نوعی مشغول بررسی جریان تشکیل هویت‌ها در فضای پس از فروپاشی شوروی هستند، به ویژه آن دسته از محققانی که درون قلمرو دولت-ملت ارمنی کار می‌کنند مفید واقع شود. دغدغه نویسنده در این کتاب عمدتاً بررسی وضعیت اجتماعی و سیاسی

ارمنی‌های ارمنستان و تأثیر آن بر هویت ارمنی‌ها است و در مجموع برای افرادی که در این زمینه کار می‌کنند یک منبع ذی‌قیمت است. این کتاب به هر پژوهنده‌ای که سرگرم بررسی تکوین هویتی در فضای پس از فروپاشی جمهوری ارمنستان است توصیه می‌شود.

محتویات کتاب	فصل ششم:	مسیر جامعه مدنی کارناوالی (ص ۲۲۴)
بحث‌های مقدماتی - نوشته مارک نیکانیان	مسیر اعتقادات	دو مسیر رقابتی جداگانه به دور میدانی مدور (ص ۲۲۵)
قدردانی	۱۷۰۰ سال مسیحیت و مسیحیان ارمنی	فصل دوازدهم:
یادداشتی در رابطه با انشای کتاب	پاگان (ص ۱۱۱)	مسیر خشونت
مقدمه	مسیر پیشتازان (ص ۱۱۱)	درگیری قره‌باغ: جنگی برای تقارن و عدم تقارن (ص ۲۴۷)
مسیرهای جداگانه هویت ارمنه (ص ۱)	مسیر مسیحیت ارمنی (ص ۱۱۴)	مسیر خشونت ساختاری (ص ۲۴۸)
فصل اول:	مسیر موازی گریگور الومیناتور و ویرجینیز (ص ۱۱۷)	مسیر خشونت برساخته شده (ص ۲۵۰)
مسیر نیاکان	مسیر مجزای دو ماهیتی که دوباره به هم می‌رسند (ص ۱۲۱)	راه سبز خشونت (ص ۲۵۳)
انواع چهارگانه درخت ملی نسب‌شناسی (ص ۷)	مسیر طرد و رویش دوباره (ص ۱۲۵)	مسیر نه ماهه عدم تقارن (ص ۲۵۵)
مسیر انتصایات (ص ۸)	مسیری به سمت معبد (ص ۱۲۸)	مسیر خشونت نمادین (ص ۲۶۴)
مسیری به سمت ریشه‌ها (ص ۱۰)	مسیر غبارآلود جشن و شادمانی (ص ۱۳۳)	فصل سیزدهم:
مسیر وجه (ص ۱۲)	فصل هفتم:	مسیری تزیین شده با مجسمه‌ها
مسیری به سمت همه‌جا (ص ۱۶)	مسیر سبک	نبرد با خطرات و یادمان‌ها (ص ۲۷۳)
مسیرهای کوتاه و طولانی (ص ۲۲)	هویت بوجود آمده از زندگی روزمره (ص ۱۳۷)	مسیر پیش از یادمان‌ها (ص ۲۷۳)
فصل دوم:	مسیری دیگری از پیشتازان (ص ۱۳۷)	مسیر بازتفسیر (ص ۲۷۶)
مسیر نام‌گذاری	مسیر خانواده-ملت (ص ۱۴۵)	مسیر مخربان یادمان‌ها (ص ۲۷۹)
نام‌گذاری به مثابه ملت‌سازی (ص ۲۷)	مسیری به سمت خانه (ص ۱۴۸)	مسیر مجازات‌کنندگان میانه‌رو (ص ۲۸۳)
مسیر جداسازی (ص ۲۷)	مسیر عزت و شرمساری (ص ۱۵۵)	مسیر جایگزین‌ها (ص ۲۹۲)
مسیر جادوی نام (ص ۳۱)	مسیر جداگانه احوال‌پرسی (ص ۱۶۱)	مسیر مردگان (ص ۲۹۷)
مسیر جداگانه تمایزگذاری (ص ۳۶)	فصل هشتم:	فصل چهاردهم:
فصل سوم:	مسیری عقب‌گرد به سمت پیش از تاریخ	مسیر خاطره
مسیر نام‌گذاری مجدد	جامعه‌ای کهنه در لباسی نو (ص ۱۷۱)	موزه‌ها به مثابه آینه‌ها و تولیدکنندگان هویت (ص ۳۰۵)
یادآوری/فراموشی اسم شما؛ تدابیر نام‌گذاری	مسیر خلاقیت کمونیستی (ص ۱۷۱)	مسیری از معابد به سمت موزه‌ها (ص ۳۰۵)
مجدد (ص ۴۵)	مسیر خدای خشمگین (ص ۱۷۵)	مسیر جمع‌کنندگان (ص ۳۰۸)
مسیر بازگشتن نمادین (ص ۴۵)	مسیر ترس (ص ۱۷۹)	مسیری از موزه به سمت معابد (ص ۳۱۰)
مسیر جداگانه آتارشی نام (ص ۵۱)	مسیری مجزا به سمت آینده فتودالی (ص ۱۸۲)	مسیر رقابت (ص ۳۱۱)
مسیر جداگانه جعل (ص ۵۳)	فصل نهم:	مسیر همکاری (ص ۳۱۵)
مسیر دورانی تغییرات در گذر زمان (ص ۵۶)	مسیر مستبدین و کودن‌ها	مسیر مقبره - موزه (ص ۳۱۸)
فصل چهارم:	حاکم هر چه لایق (ص ۱۹۱)	فصل پانزدهم:
مسیر زبان	مسیر پدر و پسر جفت (ص ۱۹۱)	مسیر پراکندگی
زبان مادری و آیین ترجمه (ص ۶۵)	مسیرهای جایگزین پدر و پسر (ص ۱۹۳)	ارمنه بخش و پراکنده (ص ۳۲۳)
مسیر اصلی زبان مادری (ص ۶۵)	بازگشتی به مسیر جفت؟ (ص ۱۹۴)	مسیر مجزای سرزمین مادی و دیاسپورا (ص ۳۲۳)
مسیر جداگانه ناب‌گرایی (ص ۷۲)	فصل دهم:	دو مسیری که از اول جدا بوده‌اند (ص ۳۲۶)
مسیر جداگانه دوزبانگی (ص ۷۷)	مسیر سلطنتی	مسیر گستاخی و طغیان (ص ۳۳۱)
مسیر جداگانه هویت الفبایی (ص ۷۹)	بازگشت شاه (ص ۲۰۵)	مسیر اتحاد دوباره (ص ۳۳۵)
مسیر مترجمان (ص ۸۴)	مسیر اصلی شاه - خدا (ص ۲۰۵)	فصل شانزدهم:
مسیر جداگانه در جهت مسیر طغیان و اعیاد (ص ۸۸)	مسیر نماینده - کاتولیک (ص ۲۰۷)	مسیر مداخله‌گران
فصل پنجم:	مسیر پادشاه فالیک (ص ۲۱۲)	ارمنستان و ارمنیان بین شرق و غرب (ص ۳۴۵)
مسیر موسیقی	فصل یازدهم:	مؤخره:
گوش حساس به هویت موسیقایی و رابیز (ص ۹۳)	مسیر شادمانی و جشن	باغ یا هزارتو (ص ۳۵۳)
مسیر موسیقی نشنیده (ص ۹۳)	اجتماعات قره‌باغ زیر میکروسکپ	
مسیر کومیتاس (ص ۹۶)	انسان‌شناسانه (ص ۲۱۷)	
مسیر رابیز (ص ۹۷)	مسیرهای فراوان جشن سیاسی (ص ۲۱۷)	

آرمن گس، شاعر ارمنی - ایرانی

۱۹۲۰-۲۰۰۷

آرمن گس، با نام واقعی وارنگس فرانگیان، در سال ۱۹۲۰ در همدان دیده به جهان گشود. در نوجوانی با خانواده‌اش به تهران آمد و در دانشگاه تهران در رشته شیمی درس خواند. در سال ۱۹۵۱ برای ادامه تحصیلات علمی راهی فرانسه شد. با وجود موفقیت در رشته علمی، در حوزه فرهنگی و ادبی حضوری دائم داشت. از نویسندگان حلقه ادبی *نر/ج* (صفحه نو) بود و در نشریه آن شعر می‌نوشت و آثار شاعران نوپرداز غرب را معرفی و ترجمه می‌کرد. از بنیان‌گذاران انجمن دانشگاهیان ایران بود و شعرها و مقالات متعددی در صفحات روزنامه *آلیک* به چاپ رساند. آرمن گس در از اوائل دهه ۱۹۸۰ در کالیفرنیا زندگی می‌کرد و در سال ۲۰۰۷ در همان‌جا از دنیا رفت.

شعر زیر نمونه‌ای است از آثار او که ترجمه فارسی‌اش سال‌ها پیش در نشریه خوشه منتشر شده است.

سکوت

غروبى خواهد رسید که

شهر مزین به لامپ‌ها

جامه سایه‌ها را بر تن خواهد کرد

صدای پیانو، انبوه را فرا خواهد خواند

در تالار نیمه‌روشن

مشروب، سیر ماریپیچ خود را ادامه خواهد داد

از گوشه‌ای، ندای خفه ساکسیفون به گوش خواهد رسید

سایه‌های لرزان و مستور در دودها

از «او» سخن خواهد راند.

ناامیدانه، لیکن مملو از امید، نام او را زمزمه خواهند کرد

و هراس، نفس‌ها را خواهد پوشاند

لیکن بار دگر، لیوان‌های مشروب بالا خواهد رفت.

و ناگهان از شمال،

آفتابی تازه طلوع خواهد کرد

آفتابی که از اتم‌های دیوانه شکل یافته

تا آفتاب یگانه را به نابودی کشاند

و مردمک انسانی خواهد سوخت

وسعت دید خواهد سوخت

استخوان‌های خرد شده خواهد سوخت

و تن‌ها گرم خواهند شد.

آن‌گاه غرش خواهد آمد

لیکن گوش‌های کر...

صدای انفجار را نخواهد شنید...

جمجمه‌های اجساد زیر آوار مانده

و صدای خفه ترک‌هاشان

با فریاد فاجعه در هم خواهد آمیخت

آن‌گاه،

بخار درخشان شهر پر حرارت

آخرین عابر را به مهربانی در آغوش خواهد گرفت

لیکن...

اگر فردا صبح

آفتاب کدر از مشرق طلوع کند

خروسی دیگر آواز نخواهد خواند.

ترجمه: داوید خاچاطوریان